

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
VLADA

IZVJEŠTAJ O STANJU U POLJOPRIVREDI (ZELENI IZVJEŠTAJ) U 2011. GODINI

Sarajevo, juna 2013. godine

S A D R Ź A J

U V O D	3
SEKTORSKA ANALIZA - POLJOPRIVREDA	4
ANALIZA STANJA.....	5
PRAVNI OSNOV	11
ZEMLJIŠNI RESURSI U FEDERACIJI BIH.....	12
RURALNI RAZVOJ.....	14
POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA.....	15
BILJNA PROIZVODNJA	15
OSTVARENI PRINOSI USJEVA U F BIH.....	17
OSTVARENA PROIZVODNJA VOĆA I GROŽĐA U F BIH.....	19
PROIZVODNJA POLJOPRIVREDNOG SJEMENA U F BIH.....	20
PROIZVODNJA POLJOPRIVREDNOG SADNOG MATERIJALA U F BIH.....	22
STOČARSKA PROIZVODNJA	22
PČELARSTVO.....	22
SVINJOGOJSTVO.....	25
OVČARSTVO.....	31
Brojno stanje koza u F BiH.....	32
GOVEDARSTVO.....	34
Uzgoj morske i slatkovodne ribe u 2011.godini.....	42
FINANSIJSKA SREDSTVA.....	45
REALIZACIJA PROGRAMA.....	47
PRIJEDLOZI ZA PREVAZILAŽENJE POSTOJEĆEG STANJA.....	55
ZAKLJUČCI	

U V O D

Tržište poljoprivrednih proizvoda u Bosni i Hercegovini je dugo funkcionisalo putem mehanizama kojima je upravljala država, kao što su garantovani otkup, garantovane cijene, cjenovno premiranje pojedinih proizvoda i sve ostalo što je karakterizovalo plansku privredu i netržišnu ekonomiju. Tranzicijski procesi i prelazak na tržišni način privređivanja donose promjene koje zahtijevaju prilagođavanje svih učesnika na tržištu novonastalim promjenama, prije svega malih poljoprivrednika, čija proizvodnja je najviše zastupljena na tržištu.

Ovo period je stoga izuzetno važno za neophodne strukturalne promjene u domaćoj poljoprivredi, pri čemu je važno naglasiti da je sprovođenje pojedinih mjera, zbog njihovog karaktera, moguće jedino u tranzicijskom periodu kada se očekuje njihov najveći efekat primjene. Ove mjere vremenom će biti revidirane i usklađene sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom (CAP - Common Agricultural Policy) Evropske unije, pravilima i principima WTO.

U 2011. godini slijedila je dalja liberalizacija tržišta po osnovu obaveza iz sporazuma CEFTA-e (zemlje članice su se obavezale na dalju liberalizaciju i uklanjanje vancarinskih barijera u trgovini), i Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanja sa EU.

Radi navedenih procesa, a pogotovo zbog potrebe usklađivanja sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom EU, od Bosne i Hercegovine se očekuje da započne proces transformacije dosadašnjih modela subvencionisanja u poljoprivredi iz gotovo isključivo jednog modela (poticaja proizvodnji), u više modela koji uključuju ruralni razvoj, podršku investicionim ulaganjima u poljoprivredna gazdinstva, edukacije, nastup na sajmovima i marketingu proizvoda, nekomercijalnim gazdinstvima, podršku dohotku i dr.

SA tim u vezi, a zbog otežanih uslova u kojem se nalazi poljoprivredni sektor u cjelini, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva je redefinisalo prioritete svojih aktivnosti i svoju poljoprivrednu politiku u protekloj godini. Ona se ogleda prije svega u očuvanju dostignutog nivoa u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji, a uvođenje mjera strukturne politike uslovljeno je osiguranjem dodatnih sredstava za realizaciju spomenutih mjera.

Zbog velikog pritiska konkurentskih proizvoda i niskog nivoa cijena na svjetskom tržištu, nastoji se, u okviru raspoloživih sredstava, povećati direktni poticaj određenim vrstama proizvodnje kako bi im se pomoglo u prevazilaženju trenutačnih poteškoća i opstanak na tržištu.

Primarna poljoprivredna proizvodnja je sirovinski osnov za prehranu stanovništva u izvornom ili prerađenom obliku, ali se ovom proizvodnjom osigurava i značajan dio sirovina za prerađivačku industriju (prehrambenu, tvornice stočne hrane, kožarsku i sl.), što govori o njenoj velikoj važnosti za društvo u cjelini. Većim izdvajanjem sredstava u okviru kapitalnih ulaganja i ruralnog razvoja bi se osiguralo ostvarivanje ciljeva Srednjoročne strategije razvoja sektora poljoprivrede prvenstveno u dijelu transformacije u pravcu povećavanja konkurentске sposobnosti i očuvanja ruralnih prostora.

Sredstvima budžeta namijenjenog za poljoprivredu finansirat će se skup mjera usmjerenih ka ostvarivanju ciljeva postavljenih poljoprivredom politikom, a bliže definisanih

Srednjoročnom strategijom razvoja poljoprivrede FBiH, Zakonom o poljoprivredi i Zakonom o novčanim podrškama u poljoprivredi i ruralnom razvoju Federacije BiH.

SEKTORSKA ANALIZA - POLJOPRIVREDA

Strateški ciljevi i prioritete Vlade Federacije BiH u mandatnom periodu za sektor poljoprivrede

Prehrambena sigurnost stanovništva, konkurentnost sektora poljoprivrede i njena stalna strukturna preobrazba prema tržišnim zahtjevima strateška su opredjeljenja gotovo svih zemalja svijeta. U skladu sa tim Bosna i Hercegovina je svojim Strategijskim planom za harmonizaciju poljoprivrede i ruralnog razvoja (2008-2010.) definisala opće ciljeve za poljoprivredu, prehranu i ruralni razvoj u BiH:

- 1) Promovisati razvoj raznolikog, održivog, konkurentnog i dinamičnog sektora poljoprivrede, šumarstva i prehrane.
- 2) Osigurati harmonizaciju i integrisanje sektora u evropsko (EU) i svjetsko tržište.
- 3) Ohrabriti diversifikaciju ekonomskih aktivnosti, poboljšati zaposlenost i dohodak, kao i kvalitet života u ruralnim područjima.
- 4) Osigurati pristup i dostupnost visokokvalitetne, ekonomične i sigurne hrane.
- 5) Osigurati racionalno korištenje i zaštitu prirodnih resursa i biološku raznolikost.

Ovi ciljevi čine okvir unutar kojega je razvijen harmonizovani Strateški plan i zajednička prioritetna područja u oblasti poljoprivrede Bosne i Hercegovine.

Generalni ciljevi sektora u Federaciji BiH u okviru Srednjoročne strategije razvoja poljoprivrednog sektora u Federaciji BiH (2006-2010) definisani su kao:

- 1) Stvaranje održivog poljoprivrednog sektora sa većom i učinkovitijom proizvodnjom hrane koja će imati konkurentnost na domaćem i vanjskom tržištu,
- 2) Poboljšanje vanjskotrgovinskog bilansa hrane i zajedno sa sektorom prerade davanje doprinosa rastu BDP i BDV nacionalne ekonomije,
- 3) Stvaranje radnih mjesta za što veći broj neuposlenih stanovnika,
- 4) Priprema sektora za ulazak u WTO i integrisanje u EU,
- 5) Stvaranje općeg ozračja uz održive uslove življenja za povratak ljudi na selo, i
- 6) Čuvanje životne sredine od štetnih učinaka poljoprivredne i drugih proizvodnji.

Na osnovu navedenih strategijskih ciljeva Vlada Federacije BiH je u okviru dokumenta Program rada Vlade Federacije BiH u mandatnom periodu 2011.- 2014. definisala glavne ciljeve:

- 1) Uspostava institucionalnog kapaciteta za podršku i razvoj poljoprivrede,
- 2) Podizanje konkurentnosti u proizvodnji, preradi i trgovini kroz uređenje zemljišta i investiranje u poljoprivredu,
- 3) Osiguranje snažne budžetske podrške domaćoj poljoprivrednoj i prehrambenoj proizvodnji, naročito izvozno orijentisanim proizvodnjama,
- 4) Prepoznatljivost domaćih proizvoda i nacionalne kuhinje na domaćem i međunarodnom tržištu,
- 5) Harmonizacija sektora poljoprivrede sa EU.

ANALIZA STANJA

Ocjena postojećeg stanja i formulacija problema

Međunarodni trgovinski sporazumi i poljoprivreda u BiH

Kroz duži niz godina na području bivše Jugoslavije vođena je agrarna politika koja nije osiguravala pogodan ambijent za razvoj poljoprivrednog sektora pa time ni poljoprivrednog sektora u BiH, što je rezultiralo tehnološkim, organizacionim i strukturalnim zaostajanjem u odnosu na poljoprivredno razvijene zemlje.

Poljoprivredni sektor u Bosni i Hercegovini nije mogao izbjeći globalna kretanja vezana za liberalizaciju trgovine, ali i poštivanje higijenskih i zdravstvenih standarda koje nameće WTO i ostale međunarodne organizacije i sporazumi iz ove oblasti.

Premda do danas nije postala članicom WTO-a, na carinskom teritoriju Bosne i Hercegovine primjenjuje se nekoliko važnih sporazuma koji imaju snažan uticaj na trgovinu poljoprivrednim proizvodima a time i na sam poljoprivredni sektor. Prije svega mislimo na CEFTA-u (Centralno evropski sporazum o slobodnoj trgovini) i SSP (Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Bosne i Hercegovine i EU). Spomenuti sporazumi regulišu najveći dio trgovinske razmjene Bosne i Hercegovine i zbog toga imaju veliki uticaj na domaće tržište i poljoprivredni sektor u cjelini. Postoje i neki bilateralni trgovinski sporazumi (trgovinski sporazum sa Republikom Turskom) kojima se reguliše manji dio trgovinske razmjene ali imaju perspektivu proširenja.

Imajući u vidu da su navedeni sporazumi zasnovani na WTO pravilima, možemo konstatovati da je WTO režim ušao u BiH na mala vrata i da se već zapravo i primjenjuje u trgovini sa našim glavnim vanjsko-trgovinskim partnerima.

Posebno je važno naglasiti da će se ulaskom Republike Hrvatske u EU polovinom 2013. godine na njen carinski prostor umjesto odredbi CEFTA sporazuma, početi primjenjivati odredbe SSP-a. To će značajno promijeniti režim razmjene robe na ovom tržištu, posebno u dijelu koji se odnosi na kvalitativnu zaštitu i rezultirati nemogućnošću izvoza proizvoda animalnog porijekla iz BiH, ukoliko ne bude izvršena prilagodba BiH sistema sigurnosti hrane.

Na osnovu podataka Agencije za statistiku BiH za 2010. godinu, ukupan izvoz proizvoda animalnog porijekla iz Bosne i Hercegovine iznosio je 215.300.000,00 KM a od toga na Federaciju BiH otpada 96.200.000,00 KM. U isto vrijeme ukupan BiH izvoz proizvoda animalnog porijekla u Republiku Hrvatsku iznosio je 87.370.000,00 KM od čega se veći dio odnosi na Federaciju BiH.

Općenito gledano potrebno je imati u vidu da sve zemlje rade na stalnom podizanju nivoa sanitarne i fitosanitarne zaštite pa će sa protokom vremena zahtjevi za sigurnost hrane biti ograničavajući čimbenik za bilo kakav izvoz navedenih proizvoda.

Navedene vrijednosti izvoza govore o potencijalnim gubicima koji mogu nastati ukoliko ne preduzmemo odgovarajuće mjere za prilagodbu sistema sigurnosti hrane u BiH.

Jačanje administrativnih kapaciteta

U skladu sa članom 95. SSP-a Bosna i Hercegovina je preuzela obavezu modernizacije i restrukturisanja poljoprivrede, ali i postupnog prilagođavanja zakonodavstva i prakse pravilima i standardima Zajednice.

Dakle prvi korak je preuzimanje Acquis-a čime se stvara pravni okvir za provođenje promjena u praksi.

Drugi korak je praktična primjena EU propisa kroz uspostavu institucija koje do sada nisu postojale u Bosni i Hercegovine, a neophodne su za uspješan nastavak praktične transformacije poljoprivrednog sektora. Uspostava institucija podrazumijeva upošljavanje novih ljudi, ali i njihovu obuku i osposobljavanje za specifične poslove koje će njihove institucije obavljati.

Bosna i Hercegovina u ispunjavanju ovog dijela obaveza zaostaje za ostalim zemljama koje su u procesu pridruživanja EU, a što se najbolje vidi iz broja uposlenih u državnom Sektoru za poljoprivredu (koji se nalazi pri MVTEO-u) i entitetskim ministarstvima koji su izravno zaduženi za provedbu SSP-a.

BROJ UPOSLENIH SLUŽBENIKA I NAMJEŠTENIKA PO INSTITUCIJAMA U BiH I NEKIM ZEMLJAMA BIVŠE JUGOSLAVIJE

MINISTARSTVO	POLJOPRIVREDA	RURALNI RAZVOJ	AGENCIJE ZA PLAĆANJA	UKUPNO
Federalno min. PVŠ	38	2	9	49
MPVŠ Rep. Srpske	117	5	13	135
MVTEO Sektor polj. i državne agencije	140	3	2	145
UKUPNO BiH	295	10	24	329
MPRRR R Hrvatske	1.470	42	502	2.014
MPTŠV R Srbije	3.020	30	70	3.120
MPŠV R Makedonije	1.000	NP	105	1.105

Izvor: Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva

Potrebno je napomenuti da je u okviru tri poljoprivredna zavoda Federacije BiH uposleno dodatnih 100 uposlenika ali oni nisu u sastavu ministarstva nego su samostalne stručne institucije odgovorne Vladi Federacije BiH.

Iz tablice 1. vidljivo je da BiH ima znatno manji broj uposlenih u sektoru poljoprivrede, ruralnog razvoja i agencijama za plaćanje od svih promatranih zemalja. Indikativan je broj uposlenih u Republici Hrvatskoj kojoj je BiH najbliža po raspoloživim poljoprivrednim resursima i broju poljoprivrednika, ali i Republike Makedonije koja je dvostruko manja od BiH po navedenim parametrima a ima tri puta veći broj uposlenih u odnosu na Bosnu i Hercegovinu.

Konačno, Federacija BiH je daleko iza svih promatranih institucija sa manje od 50 uposlenih u oblasti poljoprivrede, ruralnog razvoja i plaćanja a prema prirodnim resursima približno je jednaka Republici Makedoniji. Možemo zaključiti da je nerazvijenost administrativnih kapaciteta u Federaciji BiH postala tolika da dovodi u pitanje daljnje ispunjavanje obaveza iz SSP-a koje su u njenoj nadležnosti.

Iz navedenog možemo zaključiti da BiH zapravo tek treba započeti sa procesom izgradnje institucija i jačanja administrativnih kapaciteta kako bi stvorila preduslove za ubrzanje procesa približavanja EU kroz ispunjavanje obaveza iz SSP-a.

Novčane podrške poljoprivredi i ruralnom razvoju

Budžetska izdvajanja za isplatu novčanih podrški poljoprivrednoj proizvodnji i ruralnom razvoju sastavni su dio poljoprivredne politike EU ali i svih zemalja okruženja koje su na putu evropskih integracija.

Budžetska izdvajanja za podrške poljoprivredi i ruralnom razvoju u entitetima i Brčko Distriktu u 2011. godini

Administrativna cjelina	IZNOS u KM
Federacija BiH	54.054.963,00
Kantoni	22.633.175,57
UKUPNO FEDERACIJA BiH	69.054.963,00
Republika Srpska	80.334.909,00
Brčko Distrikt	6.632.008,00
Ukupno Bosna i Hercegovina	163.655.055,57

* procjena

Izvor: Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva

U skladu sa navedenim, izdvajanja za podrške poljoprivrednoj proizvodnji i ruralnom razvoju praktično se provode i u Bosni i Hercegovini, sa tim da nema izdvajanja za navedene namjene iz državnog Budžeta nego to čine entiteti, BD i kantonalni nivo te u znatno manjoj mjeri općine i gradovi.

Na prvi pogled budžetska izdvajanja prikazana u tablici 2. su visoka, posebno kada imamo u vidu ekonomsku krizu koja potresa svjetsku privredu i dovodi do značajnog umanjenja budžetskih prihoda.

Međutim, potpuno drugačija slika dobiva se kada izvršimo komparaciju sa istovrsnim izdvajanjima u nekim zemljama okruženja.

Budžetska izdvajanja za podrške poljoprivredi i ruralnom razvoju u 2010. godini

ZEMLJA	IZDVAJANJA U KM
Hrvatska	1-022.659.550,00
Makedonija	193.473.095,00
Bosna i Hercegovina	163.655.055,57

Izvor: Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva

Napominjemo da je Republika Hrvatska prema raspoloživim poljoprivrednim resursima i broju stanovnika približno jednaka Bosni i Hercegovini, dok je Republika Makedonija po navedenim parametrima dvostruko manja od BiH.

Odmah uočavamo da su izdvajanja javnih sredstava u RH preko šest puta veća nego u BiH što je zaista zabrinjavajuće. Čak i Republika Makedonija ima za 25 % veća izdvajanja u odnosu na BiH premda raspolaže dvostruko manjim poljoprivrednim površinama i brojem stanovnika.

Budžetska izdvajanja po hektaru osnovnih kategorija poljoprivrednog zemljišta u 2010. godini u km

ZEMLJA/ENTITET	Ukupno polj. zemljište KM/ha	Obradivo polj. zemljište KM/ha	Oranice KM/ha
HRVATSKA	341	766	1.139
MAKEDONIJA	161	360	420
BOSNA I HERCEGOVINA	61	98	153
FEDERACIJA BiH	48	77	133

Izvor: Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva

Još jasnija slika dobiva se nakon što se uporede podaci iz tablice 4. gdje su prikazana budžetska izdvajanja za poljoprivredu i ruralni razvoj po kategorijama poljoprivrednog zemljišta. Naime, uočavamo da su izdvajanja u Republici Makedoniji 2,6 do 3,7 puta veća ovisno o kategoriji poljoprivrednog zemljišta, a istovjetna izdvajanja u Republici Hrvatskoj veća su od 5,6 do 7,8 puta.

Isti indikatori za Federaciju BiH su još nepovoljniji jer su budžetska izdvajanja po promatranim kategorijama poljoprivrednog zemljišta u Republici Makedoniji veća za 3,1 do 4,7 puta, a u Republici Hrvatskoj između 7,1 i 9,9 puta .

Iz priloženog možemo zaključiti da je ovakvo stanje neodrživo i da ga je stoga potrebno hitno i radikalno mijenjati.

Glavni izazovi poljoprivrednog sektora

Na osnovu navedenih činjenica možemo zaključiti da se poljoprivredni sektor u Bosni i Hercegovini suočava sa ozbiljnom situacijom koju karakteriziraju:

- otvaranje tržišta i ukidanje carinskih barijera inostranim poljoprivrednim i prehrambenim proizvodima, što rezultira povećanjem konkurencije na domaćem tržištu u oblasti hrane,
- potreba za ispunjavanjem higijenskih i zdravstvenih standarda kao preduslovom za izvoz proizvoda van carinske granice BiH,
- nepostojanje ili nedovoljna razvijenost neophodnih institucionalnih kapaciteta i zakonske regulative za stvaranje povoljnog ambijenta za razvoj poljoprivredne proizvodnje u BiH,
- nedovoljan nivo državnih podrški domaćim poljoprivrednim proizvođačima u odnosu na proizvođače iz inostranstva,
- tehnološka inferiornost i nedovoljna znanja za uspješan nastup na tržištu,
- opasnost od prestanka izvoza proizvoda animalnog porijekla na hrvatsko tržište zbog ulaska Republike Hrvatske u EU.

Sve navedeno predstavlja prijetnju po opstanak i uspješan razvoj velikog broja poljoprivrednih gazdinstava ali i dijelova prehrambene industrije u BiH a time i Federacije BiH, jer je situacija u poljoprivrednom sektoru promatrajući entitete i BD vrlo slična.

Ovako ozbiljne poteškoće zahtijevaju sistemski napor u pronalaženju rješenja za opstanak proizvodnje i pokretanje procesa strukturnog preustroja, a što mora postati istinski prioritet cjelokupnog našeg društvenog sistema. Svako kašnjenje sa preduzimanjem akcije predstavlja nepovratni gubitak dragocjenog vremena i propuštanje prilika koje možda više nećemo imati.

Razvoj sektorske politike i planovi za naredni period

U skladu sa Zakonom o poljoprivredi Federacije BiH, propisane su četiri osnovne skupine mjera putem kojih se provodi poljoprivredna politika, i to:

1. mjere tržišno-cjenovne politike,
2. mjere strukturne politike,
3. mjere zemljišne politike, i
4. mjere novčanih podrški.

Pretežno ruralni karakter zemlje i specifične potrebe ruralnoga stanovništva, također se ozbiljno razmatraju i uzimaju u obzir prilikom kreiranja različitih mjera poljoprivredne politike. Posebice osjetljivo područje su mjere novčanih podrški, i to zbog različitosti podneblja i stajališta o važnosti pojedinih proizvodnji za entitete i Brčko Distrikt BiH, pa to dodatno potencira važnost rada na usklađivanju poljoprivrednih politika i njihovog harmonizovanja. Da bi izvršavanje obaveza koje proizlaze iz međunarodnih sporazuma uopće bilo moguće, potrebna je čvrsta koordinacija i usklađenost, kao uslov za ostvarivanje poticaja i osnova po kojima će se oni isplaćivati.

Shvaćajući nužnost potrebe rada na harmonizovanju mjera poljoprivredne politike na području Bosne i Hercegovine, tokom 2010. godine održan je niz sastanaka predstavnika entitetskih ministarstava i Brčko Distrikta BiH.

Navedeni sastanci su rezultirali uvođenjem harmonizovanih mjera poljoprivredne politike, čije je implementiranje započelo u 2010. godini. SA tim u vezi, dogovoren je nastavak saradnje na ovom polju putem održavanja redovitih koordinacija u idućem vremenu.

Za dosljednu primjenu spomenutoga Zakona u svim njegovim aspektima, te provedbu postavljenih ciljeva i približavanje poljoprivredno-prehrambenog sektora zemljama u okruženju, potrebno je izdvajanje znatno većih budžetskih sredstava nego se to činilo do sada.

U sljedećoj Tablici prikazani su iznosi odobrenih sredstava novčanih podrški iz Budžeta Federacije BiH u periodu od 2004. do 2011. godine.

Tabelarni prikaz izdvojenih sredstava Federalnog budžeta za novčane podrške u poljoprivredi u periodu 2004-2011. godine.

Go.	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Iz.	15.713.000	15.669.000	25.057.000	37.650.000	52.650.000	50.000.000	55.500.000	52.003.433

Izvor: Služba za direktna plaćanja u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji i ruralnom razvoju FMPVŠ

Pored sredstava Federalnoga budžeta, poticanje poljoprivredne proizvodnje sa značajnim iznosima obavljaju kantoni, te manjim dijelom i neke općine.

Ukupan iznos izdvojenih sredstava u kantonima za 2011. godinu je 22.633.175,57 KM, a Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva je realizovalo 52.003.433,56 KM što ukupno iznosi 74.636.609,13 KM.

Program utroška sredstava "Poticaj za poljoprivredu" za 2011. godinu ne raspolaže potrebnim sredstvima za realizaciju ciljeva postavljenih u Srednjoročnoj strategiji

poljoprivrede niti može zadržavati dinamiku započetog ciklusa ekspanzije proizvodnje i pokretanja investicionog ciklusa.

Tako su u 2011. godinu prenesene neisplaćene obaveze iz 2010. godine u iznosu od 10.337.203,59 KM ili cca. 1/5 od ukupnog budžeta za poticaj poljoprivredi.

Primarni cilj Strategije poljoprivrede je povećanje nivoa samodostatnosti kroz povećanje domaće poljoprivredne proizvodnje.

Povećanje proizvodnje moguće je jedino ako dugoročno postoji stabilan sistem podrški koji jamči ekonomičnost i rentabilnost proizvodnje kroz odgovarajući program poticanja proizvodnje, ali i regulisanje domaćeg tržišta što je u nadležnosti Vijeća ministara BiH, a na prijedlog nižih nivoa vlasti, u našem slučaju Federacije BiH.

Pokretanje investicionog ciklusa kroz program podrški investicijama u poljoprivredi drugi je korak koji se prirodno nastavlja na stabilan ambijent, a ako on ne postoji, tada i interes za investiranjem opada ili potpuno prestaje.

Investiranje je jedan od najefikasnijih i najbržih načina da se naš, inače zaostao i nekonkurentan sektor poljoprivrede ubrzano osposobi za konkurentsku borbu kojoj smo izloženi nakon potpisivanja CEFTA Sporazuma i Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa EU. Ako tome pridodamo i skori ulazak u WTO, dodatno se potencira potreba povećanja konkurentnosti i učinkovitosti naše poljoprivrede.

Zbog rasta proizvodnje ali i velikog interesa za investiranje u osavremenjavanje proizvodnje došlo je do povećanja broja zahtjeva za poticajima, pa predviđena sredstva iz budžeta za 2011. godinu nisu dovoljna za podršku projektima kapitalnih ulaganja i ruralnog razvoja.

Raspoloživi iznos predviđen ovim programom u iznosu od 54.000.000 KM, ni približno nije dovoljan za provođenje stimulativnog modela povećanja proizvodnje, modernizacije tehnologije i okrupnjavanja gazdinstava koji nam nalaže Strategija.

Kreditiranje preko Razvojne banke Federacije BiH i poslovnih banaka bi trebalo da stvara povoljniju klimu za investiranje u poljoprivredi, što se na žalost u praksi ne događa.

Kao osnovni razlog slabog korištenja kreditnih sredstava u proteklom periodu je složena procedura koju je propisala Razvojna banka FBiH, i visokih kamata na kredite koje nude komercijalne banke.

Tako dovodimo u pitanje i našu sposobnost da se uspješno integrišemo u globalne procese što može dodatno produžiti vrijeme za realizaciju našeg glavnog strateškog cilja, a to je članstvo u EU.

PRAVNI OSNOV

Člankom 28. Zakona o poljoprivredi („Službene novine Federacije BiH“, br. 88/07 i 4/10) propisano je da su mjere novčanih podrški u poljoprivredi poticajna sredstva iz Budžeta Federacije Bosne i Hercegovine, koja obuhvaćaju poticaje proizvodnji i plaćanja u sklopu mjera strukturne politike.

Federalno ministarstvo poljoprivrede će u skladu sa Zakonom o novčanim podrškama u poljoprivredi i ruralnom razvoju („Službene novine Federacije“ broj 42/10) dostaviti odluku o vrsti, osnovnim kriterijima i načinu ostvarenja novčane podrške u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji Vladi Federacije BiH, nakon pribavljanja mišljenja nadležnih odbora Parlamenta Federacije BiH.

Pravni osnov za donošenje Odluke o usvajanju Programa utroška sredstava sa kriterijima raspodjele sredstava „Poticaj za poljoprivredu“ utvrđenih Budžetom Federacije Bosne i Hercegovine za 2011. godinu sadržan je u Zakonu o izvršenju Budžeta Federacije Bosne i Hercegovine za 2011. godinu („Službene novine Federacije BiH“, broj 14/11) kojim je propisano da će se sredstva „Poticaj za poljoprivredu“ koristiti prema Programu koji donosi Vlada F BiH.

RAZLOZI ZA DONOŠENJE

U 2011. godini započela je primjena novog Zakona o novčanim podrškama u poljoprivredi i ruralnom razvoju Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj 42/10), kojim su obuhvaćene podrške u sklopu mjera poticanja proizvodnje i plaćanja u sklopu mjera strukturne politike.

Novčane podrške u sklopu mjera podrški proizvodnji provode se kroz model poticaja proizvodnji, a plaćanja u sklopu mjera strukturne politike provode se kroz modele:

- model ruralnog razvoja,
- model ostalih vrsta podrški.

Stupanjem na snagu novog Zakona o novčanim podrškama prešlo se na novi način podrške proizvodnji po hektaru, odnosno grlu umjesto dosadašnjeg načina podrške po kilogramu.

Zbog nedostatka sredstava predviđenih Budžetom Federacije BiH za novčane podrške u poljoprivredi i ruralnom razvoju za 2011. godinu, nismo u mogućnosti obuhvatiti sve proizvodnje iz modela poticaja proizvodnji (dodatak II Zakona o novčanim podrškama u poljoprivredi i ruralnom razvoju), kao ni model podrške dohotku, model kapitalnih ulaganja i model ruralnog razvoja.

ZEMLJIŠNI RESURSI U FEDERACIJI BIH

Ovdje se pruža pregled zemljišnih resursa u Federaciji BiH i njihovog kvaliteta, te pregled vlasništva zemlje. Ukupna površina Federacije BiH iznosi 2.728.040 ha, od čega je 47% poljoprivredno zemljište (1.285.172 ha), a 48% je pokriveno šumama (1.304.546 ha). Ukupna površina obradivoga zemljišta u Federaciji BiH iznosi 811.251 ha. Oranice zauzimaju 469.518 ha ili 17% ukupnoga zemljišta Federacije BiH a ostalo zemljište zauzima 5 %.

Stanje poljoprivrednog zemljišta u Federaciji BiH

Visok postotak poljoprivrednoga zemljišta je brdsko, sa 300-700 m n.v. Srednjeg je kvaliteta i povoljno je za polu-intenzivnu stočarsku proizvodnju. Međutim, visoka nadmorska visina, visok nagib i niska plodnost zemljišta ograničava korištenje ovog resursa za ispašu stoke tokom proljeća i ljeta. Struktura korištenja poljoprivrednog zemljišta rezimirana je u tabelama koje slijede.

Tabela - Stanje po kategorijama zemljišta u Federaciji BiH (u ha)

Kategorija	Državno	%	Privatno	%	Svega
Poljoprivredne površine	419.670	32,65	865.502	67,35	1.285.172
Obradiva površina	111.401	13,73	699.849	86,27	811.251
Oranice	49.513	10,54	420.004	89,46	469.518
Voćnjaci	4.199	10,04	38.502	89,96	42.701
Vinogradi	1.842	36,77	3.167	63,23	5.009
Livade	56.686	19,22	238.243	80,78	294.930
Pašnjaci	306.006	66,63	154.402	33,37	460.409
Ribnjaci trstici	1.282	48,60	1.356	51,40	2.638
Šume	912.563	69,95	391.982	30,05	1.304.546
Ostalo	76.763	55,49	61.556	44,51	138.321
Ukupno	1.408.997	51,64	1.319.042	48,36	2.728.040

Izvor: FMPVŠ

U Federaciji BiH postoje velike poljoprivredne površine koje se nalaze u državnoj svojini i koje su uglavnom izvan bilo kakve proizvodne upotrebe. Gledano u cjelini, visok je udio i ukupnih obradivih površina, sa tim što značajan kvantum njih otpada na prirodne livade koje po svojoj namjeni ne omogućuju proizvodnju nekog većeg nivoa intenzivnosti.

Iz tog proizlazi da je manje od 40% poljoprivrednoga zemljišta (pola od ukupnog obradivog) pogodno za intenzivnu poljoprivredu, sa tim da se ono većinom nalazi u nizinskim riječnim dolinama. Sve skupa znači da je zemljišna osnova za poljoprivredu u Federaciji BiH vrlo ograničena, i to kako u pogledu njenog kvantiteta tako i kvaliteta.

Zemljište Federacije BiH prema namjenama upotrebe

Ovo naprijed navedeno govori da je zbog usitnjenosti posjeda nužno uraditi zemljišno-knjižnu reformu u ovoj oblasti.

Tabela - Evidencija o poljoprivrednom zemljištu na osnovu kategorija

Kategorija zemljišta	Površina u ha
Oranice i vrtovi	469.518
Voćnjaci	42.701
Vinogradi	5.009
Livade	294.931
Pašnjaci	460.409
Ribnjaci, bare i trstici	2.638
Poljoprivredno zemljište	1.285.172
<i>Polj. zemljište po stanovniku</i>	<i>0,56</i>
<i>Oranice i vrtovi po stanovniku</i>	<i>0,23</i>

Izvor: FMPVŠ

Za razliku od ukupnog, gledano po stanovniku, obradivog je zemljišta u Federaciji BiH mnogo manje, i mjeri se sa 0,31 ha. Unutar ovog zemljišta, sa samo 0,18 ha po stanovniku,

dragocjene zemljišne oranične komponente ima još manje, pa su svojim stalnim trošenjem u nepoljoprivredne svrhe, oranice stige na najnižu točku neophodne nacionalne raspoloživosti, što emitira zadnja upozorenja i postavlja zahtjeve za najodlučnijim prekidom takvog trenda.

Sve ovo ukazuje na alarmantno stanje i traži posebnu pozornost pri budućem upravljanju ovim resursom. Također, treba naglasiti kako prisustvo brojnih minskih polja dodatno umanjuje za proizvodnju sposobnu količinu poljoprivrednog zemljišta.

Evidencija o poljoprivrednom zemljištu

Zakon o poljoprivrednom zemljištu (Službene novine Federacije BiH, broj 52/09) je na snazi tek treću godinu. Navedenim zakonom obaveza je kantonalnih ministarstava nadležnih za poljoprivredu voditi evidenciju o ovom resursu.

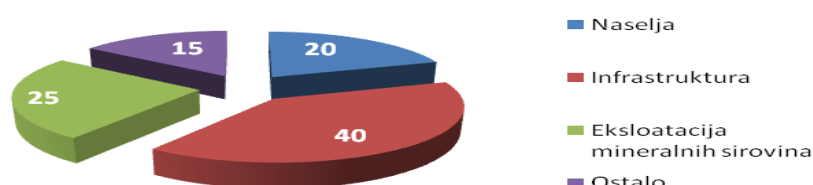
Tabela - Struktura korištenja zemljišta po kantonima (u ha)

Rb	Kantoni	Poljoprivredno	Šume	Ostalo	Ukupno	Statistika
1	USK	219.899	231.820	14.512	466.232	412.500
2	PK	24.985	3.473	4.942	33.400	32.460
3	TK	127.723	117.215	9.998	254.935	264.900
4	ZDK	120.623	211.228	11.772	343.623	334.330
5	BPK	21.874	31.388	2.930	56.192	50.460
6	SBK	116.083	195.782	14.640	326.505	318.900
7	HNK	222.851	185.925	31.324	440.100	440.100
8	ZHK	48.159	55.184	27.957	131.300	136.220
9	KS	55.450	75.270	6.209	136.930	127.690
10	K 10	327.525	197.262	14.037	538.823	493.490
Ukupno		1.285.172	1.304.546	138.321	2.728.040	2.611.050

Izvor: FMPVŠ

U skladu sa vlastitim veličinama ukupnog prostora, različita je i distribucija poljoprivrednog zemljišta po kantonima, kao i njegova struktura te upotrebnosti kvaliteta po pojedinim kategorijama korištenja.

Projekcija promjena u korištenju zemljišta za sljedećih 10 godina

Izvor: Institut za hidrotehniku, Građevinski fakultet u Sarajevu

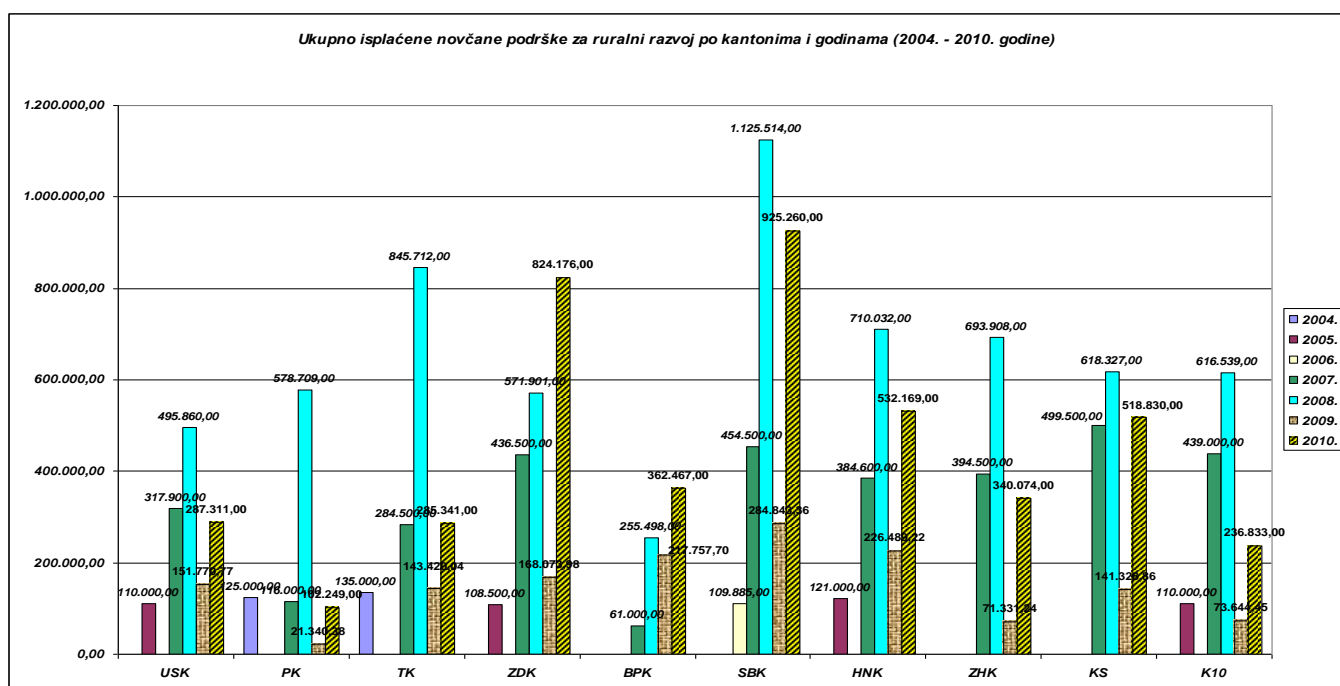
Jedan od problema je nedostatak aktivnosti fizičkog planiranja. Novi prostorni plan Federacije BiH još nije napravljen, a stari je urađen 1991. godine i ne predstavlja dobru

osnovu za upravljanje i zaštitu oskudnih resursa. To posebno vrijedi za poljoprivredno zemljište gdje su stare, prijeratne projekcije njegovog korištenja i promjene u tom korištenju. Stoga je potrebno što prije uspostaviti zakonski i institucionalni okvir za zaštitu poljoprivrednih i obradivih površina.

Slijedeći grafikon predstavlja različite, "nepoljoprivredne" potrebe Federacije BiH, koje su bile ili će biti zadovoljene korištenjem poljoprivrednog, ali i šumskog zemljišta.

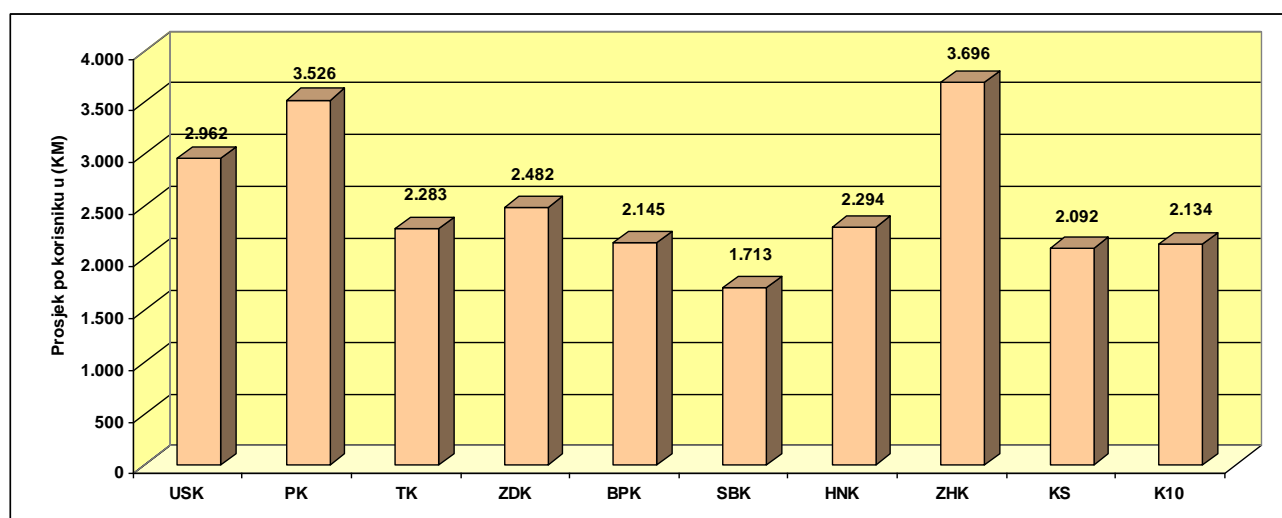
RURALNI RAZVOJ

Pregled resursa i ostvarenih novčanih podrški za kapitalna ulaganja, biljnu i animalnu proizvodnju i ruralni razvoj u 2010. godini po kantonima

Izvor podataka: FMPVŠ

Prosječan iznos novčane podrške po korisniku (KM) po kantonima FBiH u 2010. godini

*Izvor podataka: FMPVŠ

U Programu „Poticaj za poljoprivredu“ u 2011. godini iz Budžeta Federacije BiH nisu planirana novčana sredstva za ruralni razvoj izuzev certificiranja organske proizvodnje u iznosu od 258.000,00 KM.

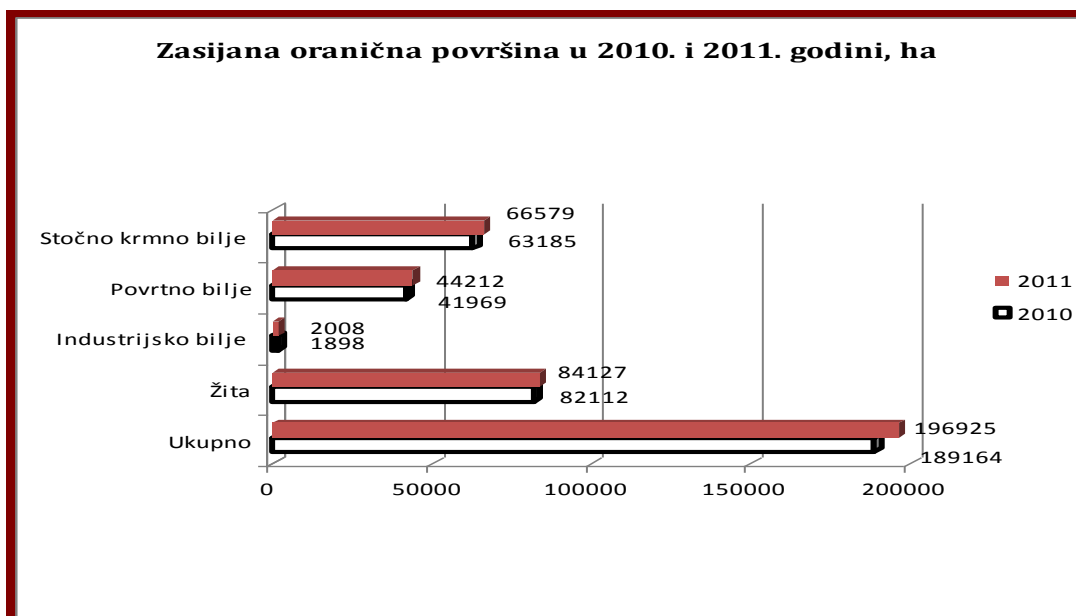
POLJOPRIVREDNA PROIZVODNJA

BILJNA PROIZVODNJA

ZASIJANA ORANIČNA POVRŠINA

Iz usporednog prikaza zasijanih površina u 2010. i 2011. godini predstavljenog na Grafikonu 1, može se zaključiti da je u 2011. godini došlo do povećanja za 4,1% ukupno zasijane oranične površine u odnosu na prethodnu godinu.

Promatrano po grupama usjeva, bilježi se povećanje zasijanih površina i to kod žita za 2,5%, industrijskog bilja za 5,8%, povrtnog bilja za 5,3% i krmnog bilja za 5,4%.

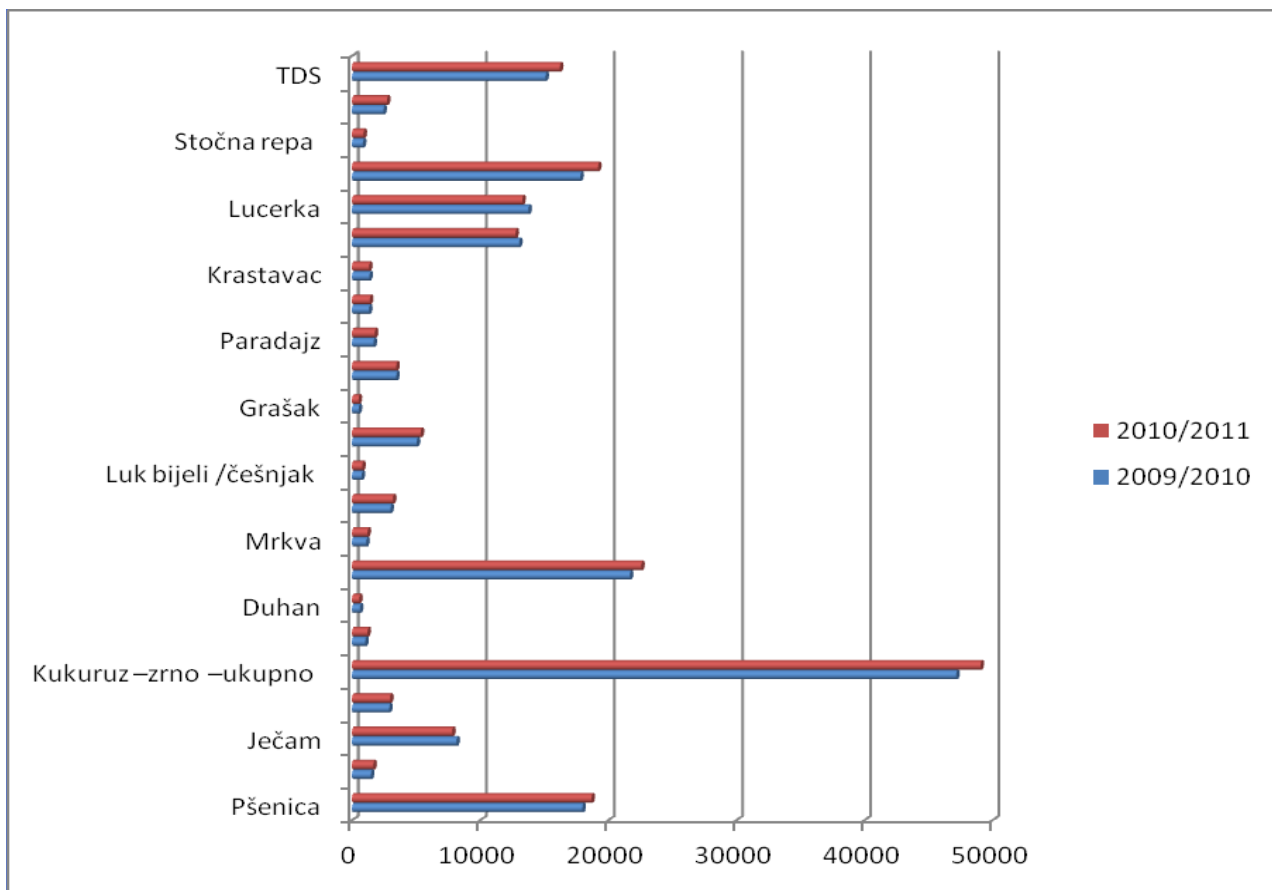
Izvor: Federalni zavod za statistiku, Saopćenja i vlastiti obračun

Promatrano po usjevima, podaci sadržani u Tabeli 1., a koji su predstavljeni u Grafikonu koji slijedi, može se zaključiti da je došlo do povećanja zasijanih površina:

- pšenicom i kukuruzom za zrno za 4%;
- kukuruza za zelenu masu za 7, 7%;
- krompira za 4,1%;
- soje 16. 4% i
- graha-zrno za 6% u odnosu na sjetvu u prethodnoj godini.

Zasijana oranična površina u F BiH 2009/10 i 2010/11. godini

Zasijana oranična površina u Federaciji BiH, ha		
	2009/2010	2010/2011
Zasijano –ukupno	189164	196925
Žita	82112	84127
Industrijsko bilje	1898	2008
Povrtno bilje	41969	44212
Stočno – krmno bilje	63185	66579
Pregled površina zasijanih važnijim usjevima		
Pšenica	17994	18707
Raž	1.479	1674
Ječam	8159	7831
Zob	2913	2.982
Kukuruz –zrno – ukupno	47182	49079
Soja	1042	1213
Duhan	621	571
Krompir	21701	22592
Mrkva	1119	1215
Luk crni /kapula	3010	3204
Luk bijeli /češnjak	763	807
Grah	5067	5373
Grašak	532	524
Kupus i kelj	3467	3464
Paradajz	1689	1786
Paprika zelena	1333	1402
Krastavac	1363	1343
Djetelina	13052	12768
Lucerka	13778	13301
Kukuruz za krmu	17832	19211
Stočna repa	859	908
Mj mah sa tr i žitima	2462	2741
TDS	15112	16233

Izvor: Federalni zavod za statistiku, saopćenja i vlastiti obračun

OSTVARENI PRINOSI USJEVA U F BiH

Pored povećanja zasijanih površina u 2011. godini, ostvarena je i značajno veća proizvodnja ranih žita u odnosu na 2010. godinu.

Do povećanje količina proizvedenih ranih žita došlo je zbog povećanja prosječnih prinosa po jedinici mjere, koji su kod pšenice veći za 31%; kod raži za 20,7%, kod ječma za 16% i kod zobi za 22,7% u odnosu na prethodnu godinu. U tabeli 2. sadržan je pregled poželjenih površina, ostvarenih ukupnih prinosa, te ostvarene proizvodnje po jedinici mjere.

Pregled ostvarenih prinosa poŝnjevenih ranih i kasnih usjeva u F BiH

	Poŝnjevena površina, ha	Prinos		Poŝnjevena površina, ha	Prinos	
		Ukupno tona	t/ha		Ukupno tona	t/ha
	2010			2011		
	Rani usjevi					
Pšenica	17282	50406	2.9	17836	67783	3.8
Raŝ	1378	4003	2.9	1583	5553	3.5
Ječam	6104	16993	2.8	7595	21780	2.9
Zob	2658	5823	2.2	2750	7395	2.7
	Kasni usjevi					
Kukuruz zrno	46716	203552	4.4	48619	203291	4.2
Soja	894	2007	2.2	1060	1990	1.9
Duhan	573	479	0.8	571	595	1.0
Krompir	21428	212868	10.00	22106	234702	11
Mrkva	1112	18504	16.6	1211	16553	13.7
Crni luk – kapula	2986	25926	8.7	3162	28055	8.9
Bijeli luk – češnjak	753	3405	4.5	793	3141	4.0
Grah-zrno	4926	6599	1.3	5224	6800	1.3
Grašak-zrno	480	885	1.8	463	1030	2.2
Kupus i kelj	3463	48674	14.1	3364	45257	13.5
Paradajz	1670	19722	11.8	1738	27208	15.7
Paprika-zelena	1319	13432	10.2	1351	12953	9.6
Djetelina	12958	48541	3.7	12622	45610	3.6
Lucerka	13680	55579	4.1	13127	51051	3.9
Kukuruz za krmu	16562	321607	19.4	18408	338660	18.4
Stočna repa	836	11933	14.3	892	11476	12.9
Mj.trava. mah. i ŝita	1424	3710	2.6	2739	7614	2.8
DTS	14683	55484	3.8	14232	48631	3.4

Izvor: Federalni zavod za statistiku, saopćenja

Međutim u proizvodnji kukuruza za zrno, došlo je do smanjenja prinosa po hektaru za 3,6%, pa i pored povećanja zasijanih i poŝnjevenih površina u odnosu na 2010. godinu, ostvarena proizvodnja u 2011. godini je manja nego u 2010. godine.

Kod povrtnih kultura biljeŝi se povećanje proizvodnje u 2011. godini i to kod krompira, crnog luka/kapule, paradajza, graha i graška, dok kod ostalih povrtnih kultura, došlo je do smanjenja proizvedenih količina.

OSTVARENA PROIZVODNJA VOĆA I GROŽĐA U F BiH

Ostvarena proizvodnja kod ranog voća i to: trešnje u 2011. godini veća je za 16%, višnje 16,8% a kajsije za 12, 9% u odnosu na 2010. godinu, a ista je u vezi sa povećanjem postignutih prinosa po stablu.

Pregled proizvodnje voća u 2011. godini

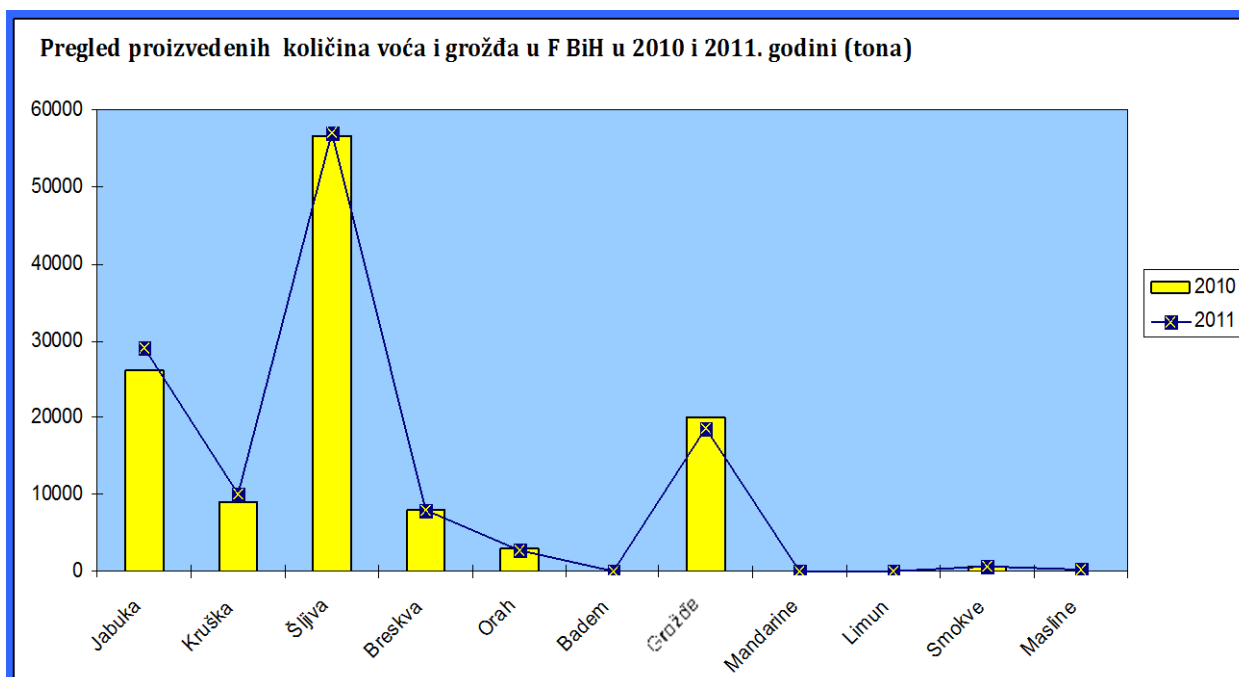
	Broj stabala- čokota sposobnih za rod	Prinos		Broj stabala- čokota sposobnih za rod	Prinos		
		Ukupan. tona	kg/ stablo		Ukupan. tona	kg/ stablo- čokot	
		2010		2011			
Trešnja	441614	5335	12.1	430501	6191	14.4	
Višnja	182222	1588	8.7	175888	1854	10.5	
Kajsije	73966	871	11.8	76632	983	12.8	
Jabuka	2471700	26032	10.5	2652662	29000	10.9	
Kruška	1105923	9053	8.2	1175227	9963	8.5	
Šljiva	5516094	56556	10.3	5394616	56989	10.6	
Breskva	515493	8037	15.6	459852	7872	17.1	
Orah	349267	2893	8.3	363248	2754	7.6	
Badem	10838	53	4.9	10918	59	5.4	
Grožđe	9802213	19982	2.04	10062957	18568	1.80	
Mandarine	2250	22	10.0	2280	20	8.8	
Limun	1330	17	12.7	1350	10	7.5	
Smokve	56020	689	12.3	57340	700	12.2	
Masline	16055	100	6.2	30900	153	4.6	

Izvor: Federalni zavod za statistiku, saopćenja

Kod kasnog voća, proizvodnja jabuke i badema veća je za 11,4%, breskve 9,7%, kruške 3,8% i šljive 3,4%, dok je proizvodnja oraha manja za 8,3% u odnosu na 2010. godinu.

U proizvodnji grožđa ostvarena proizvodnja u 2011. godini manja je za 11,7% u odnosu na prethodnu godinu, a smanjenje u ostvarenju proizvodnje bilježi se i kod južnog voća i maslina.

Podaci o požnjevenim površinama, ostvarenim ukupnim prinosima i prinosima po jedinici mjere prikazani su u tabeli 3., a pregled ostvarene proizvodnje voća i grožđa dat je u grafikonu:

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Saopćenja i vlastiti obračun Grafikon 3

PROIZVODNJA POLJOPRIVREDNOG SJEMENA U F BiH

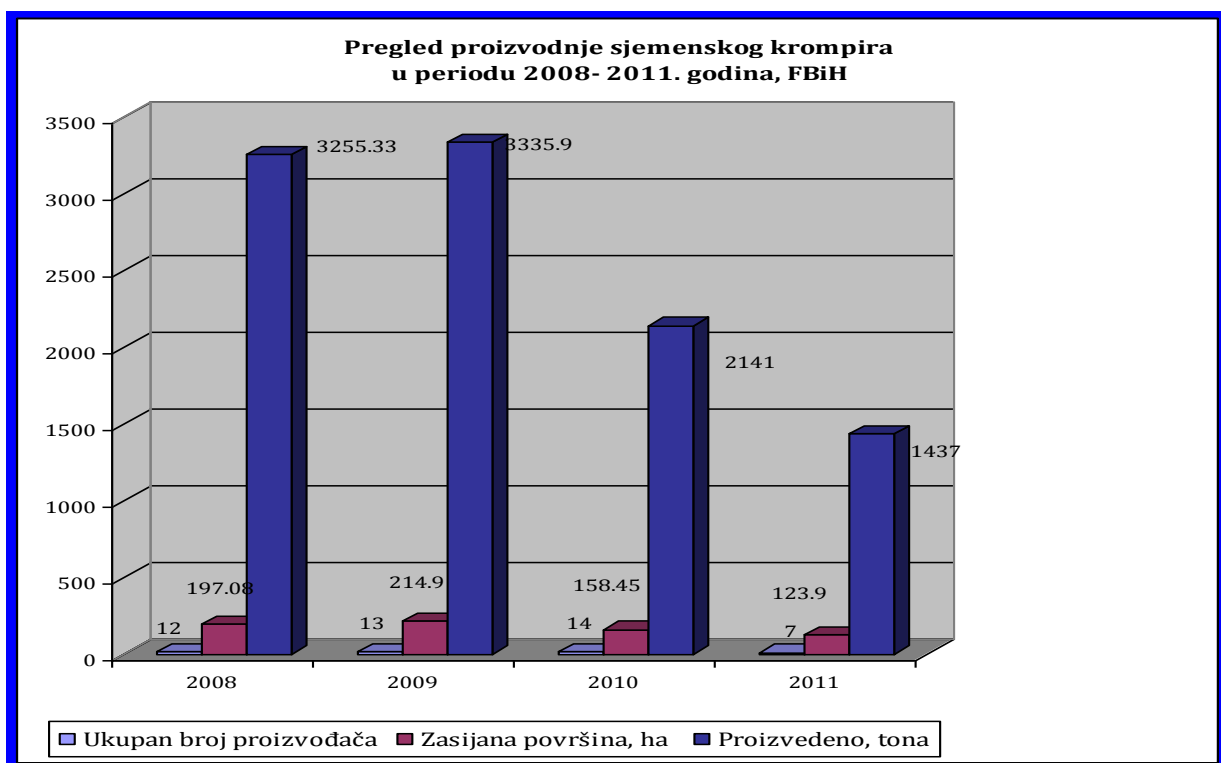
Proizvodnja sjemena žita - U 2011. godini u FBiH, i to samo na području Posavskog kantona, proizvedeno je svega 76 tona sjemenskog kukuruza, a u 2010. godini nije bilo proizvodnje sjemena žita na teritoriji FBiH. Sjemenski usjev kukuruza zasijan je i poźnjeven na površini od 40 ha, a ostvaren je prinos po jedinici površine od oko 1,9 t/ha.

Proizvodnja sjemenskog krompira - U 2011. godini, od strane sedam registrovanih proizvođača ostvarena je proizvodnje od oko 1.437 tona sjemenskog krompira, što je smanjenje u odnosu na 2010. godinu za 33%.

Do smanjenja proizvodnje došlo je i zbog smanjenja broja proizvođača kojih je u 2010. godini bilo 14, a u 2011. godini samo sedam, a i smanjenja ukupno zasijane površine koja je u 2011. godini bila 123,9 ha, što predstavlja smanjenje zasijanih površina u odnosu na 2010. godinu za 21,8%. U Tabeli 4. daje se pregled zasijanih površina sjemenskog krompira i ostvarenih prinosa u periodu 2008-2011. godina, a na osnovu tih podataka, te danog pregleda u grafikonu 4, može zaključiti da je proizvodnja sjemenskog krompira u opadanju.

Proizvođači sjemenskog krompira u FBiH, 2008.-2011. godina	Zasijana površina (ha)				Proizvedeno (tona)			
	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011
ZZ "PUP" Fojnica	18	24			236.7	334.3		
"PLANT" Tuzla	7				140			
"AGRARIA CENTAR" Glamoč	16.5	11	15	15	330	220	240	235
"GAGA" Glamoč	33.5	20	14	10	513	370	171	113
"GLAVICE" Glamoč	19	15	3		330	210	45	
TD "IBM KOMERC" Bugojno	13.1	8.8	8.55	13.9	314.6	159.8	160	163
ZZ "POLJOPRODUKT" Bugojno	13.3	9.6	8	8.5	153.7	131.2	99	130
PD "VLAŠIĆ" Travnik	25	36.5	30	25	440	521.7	434	290
ZZ "OLOVO" Olovo	6	6.5			103	156		
ZZ AGROPODRINJE" Goražde	15.18	6.5			215.7	92.25		
"POLJOPROM" d.o.o. Bihać	24	40	42.9	31.5	375.4	454.5	485	316
ZZ "FOJNICA" Fojnica		8				114.25		
ZZ "MLADEŠEVCI"		12	27	20		252	382	190
"FAHD"	6.5	17	10		103.5	320	125	
UKUPNO:	197.1	214.9	158.5	123.9	3255.3	3335.9	2141	1437

Izvor podataka: FMPVŠ, Sektor za poljoprivredu

Izvor podataka: FMPVŠ, Sektor za poljoprivredu i vlastiti obračun

Grafikon 4

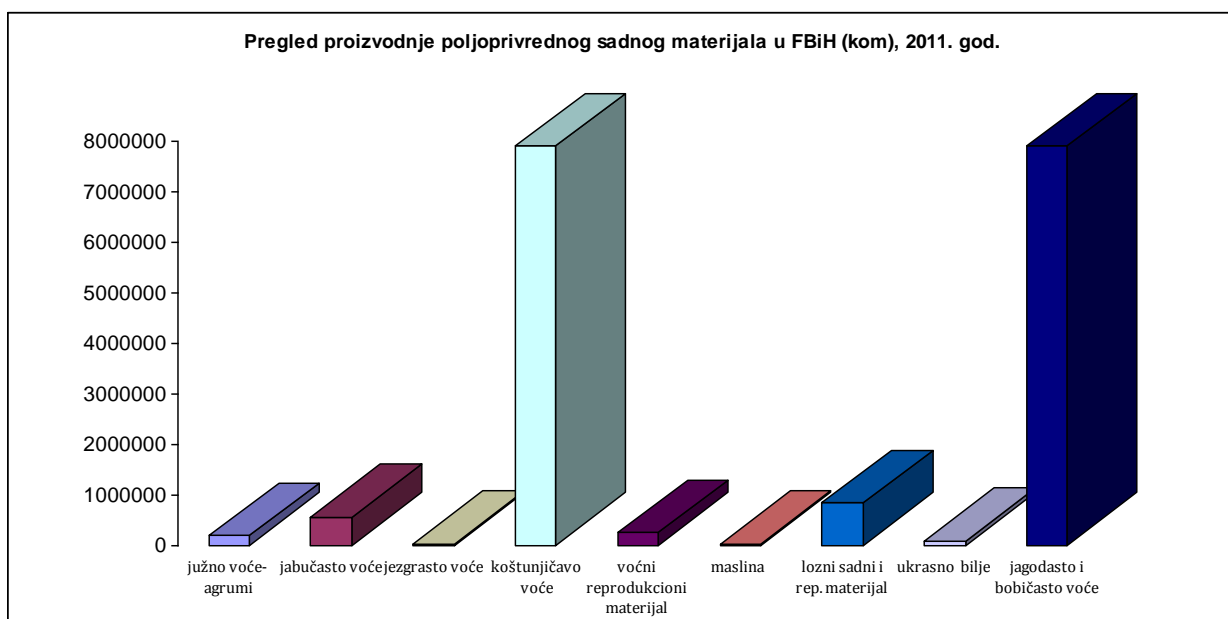
Proizvodnja sjemena povrća - Od strane Federalnog zavoda za poljoprivredu Sarajevu, u 2011. godini proizvedeno je oko 235 kg sjemena graha, koji je bio zasijan na površini od površini od 0, 21 ha.

Proizvodnja presadnica – Proizvodnja presadnica povrća, cvijeća i aromatičnog bilja u 2011. godini obavlja se na površini od 5, ha, a proizvedeno je preko 12 miliona komada presadnica povrća, preko 30 hiljada komada presadnica cvijeća i oko 500 kom presadnica aromatičnog bilja.

PROIZVODNJA POLJOPRIVREDNOG SADNOG MATERIJALA U F BiH

Od strane 20 pravnih lica, upisanih u Registar proizvođača poljoprivrednog sadnog materijala koji vodi FMPVŠ za teritoriju Federacije BiH, u 2011. godini proizvedeno je 10.806.395 kom poljoprivrednog sadnog materijala. Promatrano po vrstama bilja prema pregledu danom u grafikonu 5, može se zaključiti da je najveća proizvodnja ostvarena u proizvodnji sadnog materijala jagodičastog i bobičastog voća, a proizvedeno je:

- 89.504 kom sadnica ukrasnog bilja;
- 840.454 kom loznog sadnog i reprodukcionog materijala;
- 7.897.384 kom sadnica jagodastog i bobičastog voća, te
- 1.979.053 kom voćnih sadnica i voćnog reprodukcionog materijala.

Izvor podataka: FMPVŠ, Sektor za poljoprivredu i vlastiti obračun

STOČARSKA PROIZVODNJA

PČELARSTVO

Obzirom da ne postoji Ministarstvo poljoprivrede na državnom nivou, za promet (uvoz i izvoz) u februaru 2009. godine Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa usvojilo je Pravilnik o maksimalno dozvoljenoj količini rezidua veterinarskih lijekova i pesticida koji se smiju naći u proizvodima životinjskog porijekla (uključujući i med) na prijedlog Ureda za veterinarstvo.

Na osnovu toga Pravilnika, Ured za veterinarstvo sačinio je plan praćenja rezidua, što je jedan od preduslova za početak pregovora o uključivanju BiH na "Listu trećih zemalja".

Pčelarstvo je regulisano Zakonom o stočarstvu, međutim i tu postoje razlike ovisno o entitetu.

U FBiH ne postoji zakon o pčelarstvu. Jedini propis u FBiH koji sadrži uredbe o pčelarstvu je Zakon o stočarstvu koji je u proceduri usvajanja.

Na osnovu istog po usvajanju, uradit će se Pravilnik o pčelarstvu koji će definisati uslove za bavljenje pčelarstvom, razmnožavanje pčela, lokacije pčelinjaka, pašu pčela i njihovu selidbu, uspostavljanje katastra pčelinje paše, prodaju pčela, matica i pčelinjih proizvoda i uspostavljanje registra košnica i pčelara. Zakon o novčanim podrškama u poljoprivredi i ruralnom razvoju ("Sl.novine FBiH br.42/10), koji se primjenjuje od 2011. godini, utvrđuje da je 20 košnica nužno posjedovati kako bi se ostvario poticaj za ovu proizvodnju. U ovoj proizvodnji za one koji su ostvarili proizvodnju i prodaju meda u 2011. godini i na taj način ispunili uslove koje je propisalo Ministarstvo, izvršena je isplata u tri kantona za 29 pčelara u ukupnom iznosu od 48.360,00KM. Za one pčelare koji nisu ostvarili proizvodnju i prodaju meda u 2011. godini ministar je donio Odluku o isplati jednokratne pomoći. Pčelarima koji su u uzgoju imali od 20 do 49 pčelinjih zajednica isplaćena je jednokratna podrška u iznosu od 500,00 KM. Pčelarima koji su u uzgoju imali 50 i više pčelinjih zajednica isplaćena je jednokratna podrška u iznosu od 800,00 KM. Ovi indikatori jasno govore da ministarstvo vodi računa o svakoj proizvodnji i istu potiče u skladu sa raspoloživim budžetskim sredstvima.

Kanton	Izn. 500.km		Izn. 800.km		UKUPNO	
	br. pčelara	br. košnica	br. pčelara	br. košnica.	br. pčelara	br. košnica.
Unsko-sanski	98	3.808	176	16.574	274	20.382
Posavski	21	799	29	2.483	50	3.282
Tuzlanski	152	5.919	199	15.303	351	21.222
Zeničko-dobojski	207	7.585	146	11.159	353	18.744
Bosansko-podrinjski	41	1.476	16	1.051	57	2.527
Srednjobosanski	83	3.049	148	12.017	231	15.111
Hercegovačko-	165	6.127	286	24.648	451	30.775
Zapadno-hercegovački	40	1.616	155	15.867	195	17.483
Kanton Sarajevo	59	2.151	114	10.668	173	12.819
Kanton 10	39	1.477	85	7.907	124	9.384
UKUPNO						151.729

Služba za direktna plaćanja u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji i ruralnom razvoju.

Uzgoj pčela – broj košnica za period 2007- 2011.godine.

Kanton	2008.	2009.	2010.	2011.	2011.	2011.
Unsko-sanski	20.062	22.660	24.495	20.382	3.399	3.399
Posavski	3.103	2.847	2.282	3.282		
Tuzlanski	23.419	20.849	22.221	21.222	1.217	1.217
Zeničko-dobojski	12.843	15.458	18.744	18.744		
Bosansko-podrinjski	2.579	2.393	2.527	2.527		
Srednjobosanski	11.111	13.532	15.111	15.111		
Hercegovačko-ner.	20.307	27.749	31.110	30.775	222	222
Zapadno-hercegovački	15.471	18.409	17.533	17.483		
Kanton Sarajevo	10.372	10.051	12.870	12.819		
Kanton 10	5.457	9.033	9.384	9.384		
Ukupno	124.724	142.981	157.729	151.729	4.838	156.567

Izvor: Služba za direktna plaćanja u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji i ruralnom razvoju

Analizom naših indikatora na teritoriju Federacije pčelare možemo podijeliti u nekoliko skupina, i to:

Pčelari koji imaju do 50 košnica	1256 porodica
Pčelari koji imaju do 51- 100 košnica	856 porodica
Pčelari koji imaju do 101- 150 košnica	215 porodica
Pčelari koji imaju do 150- 200 košnica	50 porodica
Pčelari koji imaju do 201- 300 košnica	24 porodice
Pčelari koji imaju do 300- 400 košnica	5 porodica

Ovi indikatori jasno govore da u FBiH imamo vrlo mali broj velikih proizvođača meda i pčelinjih proizvoda kao i onih koji se bave proizvodnjom i prodajom matica. Analizom je utvrđeno da pčelarstvo u većini slučajeva predstavlja dodatni izvor prihoda kod najvećeg broja pčelara, a isti med i druge proizvode prodaju vaninstitucionalno, te zbog toga ne ispunjavaju uslove koje je propisalo Ministarstvo na osnovu Zakona o novčanim podrškama u poljoprivredi i ruralnom razvoju. Da bi mogao prodavati svoj med, kao i druge pčelinje proizvode i matica na službenom tržištu proizvođač mora biti registrovan kao pravni subjekat ili farma i da ispunjava sve sanitarne uslove. Također moraju vršiti i redovne analize kvaliteta meda i zdravstveno stanje pčelinjih društava i matica.

U BiH ne postoji akreditirana laboratorija za provođenje analize meda. Trenutno je moguće izvršiti analizu meda na Agromediterranskom zavodu u Mostaru (organoleptička kontrola, šećer, kiseline, mikrobiologija, pepeo), na Veterinarskom zavodu Bihać, te na Veterinarskom institutu pri Veterinarskom fakultetu u Sarajevu (teški metali, antibiotici, polen). Oni uzimaju uzorke i šalju ih na Institut u Zagreb. U RS-u, Institut Vaso Butozan je zadužen za analizu meda.

U usporedbi sa drugim industrijski razvijenim zemljama, imamo izuzetno čistu i zdravu prirodu, što rezultira proizvodnjom vrlo kvalitetnog i zdravog meda, kao i drugih pčelinjih proizvoda i matica.

SA druge strane gledano, vrlo smo slabo zastupljeni u promociji i distribuciji pčelinjih proizvoda u odnosu na druge zemlje, što ovoj proizvodnji nikako ne ide u prilog.

Vjerujemo da u F BiH postoji dovoljno pčelinje paše te da stoga ima više nego dovoljno prostora za 100% povećanje broja košnica. Spremnost pčelara na dodatna ulaganja u ovoj proizvodnji postoji, ali postoji i strah od nepovoljnih kreditnih linija koje nude komercijalne banke.

Preporuke:

1. Donijeti Zakon o stočarstvu
2. Uraditi uzgojni program
3. Razvijati tržište meda i povećavati obim proizvodnje
4. U saradnji sa Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa urediti sistem mjera vanjskotrgovinske politike u cilju amortiziranja većih fluktuacija cijena inputa i gotovih proizvoda na tržištu BiH (FBiH)- stroža kontrola uvoza meda te druge mjere koje će pripomoći razvoju pčelarstva kod nas.
5. Prezentirati i promovisati važnost standarda za sigurnost hrane među uzgajivačima pčela koji prerađuju i isporučuju med i druge proizvode potrošačima.
6. SA istim ministarstvom raditi usko na provedbi mjera tržišno-cjenovne politike u oblasti pčelarskih proizvoda.
7. Ostale mjere.

SVINJOGOJSTVO

Na osnovu usvojene Strategije razvoja poljoprivrede u srednjoročnom periodu 2006.- 2012. godine, zacrtana je potreba sveopćeg razvoja stočarstva, pa samim time i razvoja svinjogojstva. Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva je kao resorno ministarstvo odgovorno za provedbu postavljenih ciljeva u Srednjoročnoj strategiji razvoja poljoprivrednog sektora u FBiH 2006-2012.g. U skladu sa istom, urađen je Operativni program razvoja svinjogojstva u periodu 2009. – 2013. godine, a nosilac posla je Agronomski i prehrambeno – tehnološki fakultet Sveučilišta u Mostaru.

Cilj ovoga programa je sagledati trendove u svijetu, a prije svega u Evropskoj Uniji, kada je u pitanju proizvodnja i potrošnja svinjetine. Također je cilj sagledati postojeće tržište ponude i potražnje u BiH i Federaciji BiH, jer se ipak radi o jedinstvenom ekonomskom prostoru. Prilikom pisanja ovoga programa autori su vodili računa o činjenici da je BiH tržište vrlo liberalno, te da je BiH potpisala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju EU, a samim time preuzela određene obaveze u idućem periodu. Kao članica CEFTA, BiH također ima određene obaveze kada je u pitanju tržište (ponuda i potražnja) i vanjskotrgovinski režim unutar članica.

U označavanje sitnih životinja u Federaciji BiH krenulo se početkom 2009. godine kada se uspostavlja i Jedinstveni registar ovaca, koza i svinja u Federalnom agromediterskom zavodu u Mostaru.

Obilježavanje sitnih životinja na teritoriju Federacije Bosne i Hercegovine provodi se prema Pravilniku o obaveznom označavanju i upisu u jedinstveni registar ovaca, koza i svinja te vođenju evidencija („Sl. novine Federacije Bosne“ i Hercegovine br. 87/07) i izmjenama i dopunama navedenog pravilnika („Službene novine Federacije BiH“ br.64/08).

Nosioci poslova obilježavanja su:

- Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva,
- Federalni agromediteranski zavod Mostar
- Ovlaštene veterinarske organizacije

Brojno stanje svinja

U jedinstvenom registru ovaca, koza i svinja registrovano je 66.442 kom. svinja na 5.382 imanja.

Tabela - Broj registrovanih imanja i svinja u F BiH

Kanton	Broj imanja sa svinjama	Broj svinja	Prosječan broj svinja
USK	326	1.098	3,37
PK	1.890	22.051	11,67
TK	817	6.604	8,08
ZDK	334	2.447	7,33
BPK	000	000	000
SBK	912	8.977	9,84
HNK	115	2.638	22,94
ZHK	269	8.393	31,20
SK	000	000	000
HBK	719	14.209	19,76
	5.382	66.442	

Izvor: Federalni agromediteranski zavod Mostar.

U tabeli je prikazano brojno stanje svinja i registrovanih imanja po kantonima, gdje je vidljivo da je prosječan broj svinja po gazdinstvu 12,35 svinja.

Najveći broj svinja ima Posavski kanton 22.051 komada i prosječnim brojem od 11,67 svinje po domaćinstvu.

Najveći broj svinja po domaćinstvu ima Zapadno-hercegovački kanton od 31,20 komada.

Nema registrovanih svinja u Sarajevskom kantonu i Bosansko-podrinjskom kantonu, a najmanje registrovanih svinja je u Unsko-sanskom kantonu 1.098 komada u 326 domaćinstava sa prosjekom od 3,37 komada po domaćinstvu.

Mnogi proizvođači koji nisu ostvarili proizvodnju i prodaju u skladu sa Zakonom o novčanim podrškama u poljoprivredi i ruralnom razvoju ("Sl. novine FBiH br.42/, Programu utroška sredstava "Poticaj za poljoprivredu" utvrđenih Budžetom Federacije Bosne i Hercegovine sa

kriterijima raspodjele za 2011. godinu i Pravilnika o načinu i uslovima ostvarenja novčane podrške po modelu podrške proizvodnji u 2011. godini nisu mogli ostvariti sredstva podrške.

U ovoj proizvodnji za one koji su ostvarili proizvodnju i prodaju svinja u 2011. godini i na taj način ispunili uslove koje je propisalo Ministarstvo, izvršena je isplata u sedam kantona za **249** farmera za proizvodnju **36.796** tovljenika, a ukupno isplaćeni iznos za podršku ovoj proizvodnji je **2.023.755,00** KM, a za uzgoj rasplodnih krmača za **156** farmera, isplaćen je iznos od **105.525,00** KM u šest kantona, što je prikazano u tabeli.

Ovi indikatori jasno govore da ministarstvo vodi računa o svakoj proizvodnji i istu potiče u skladu sa raspoloživim budžetskim sredstvima i poštivanju propisanih odredbi.

Nakon razmatranja podataka Federalnog agromediterranskog zavoda Mostar, prikazali smo podatke Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva. U obzir su uzeti podaci za 2007. 2008. 2009, 2010 i 2011 godinu – broj tovljenika i nazimica obuhvaćen sistemom novčanih podrški u navedene četiri godine.

Tablica . Broj farmi i tovljenika po kantonima – 2011. god –

Kanton	Farmi tovljenika	Tovljenika (kom)	Broj farmi za krmeče	Broj krmača (kom)	Ukupno isplaćen iznos KM za tovljenike	Ukupno isplaćen iznos KM za uzgoj krmača
Posavski	164	13.402	82	770	737.110,00	57.750,00
HBK	22	9.045	5	68	497.475,00	5.100,00
SBK	17	1.001	28	224	55.055,00	16.800,00
ZHK	43	10.902	2	239	599.610,00	17.925,00
HNK	2	1.105	9	85	60.750,00	6.375,00
TK	17	987	0	0	54.285,00	0,00
ZDK	8	354	30	21	19.470,00	1.575,00
UKUPNO	249	36.796	156	1.407	2.023.755,00	105.525,00

Izvor podataka: FMPVŠ, Sektor za poljoprivredu i vlastiti obračun

Analiza sadašnjeg stanja svinjogojstva u FBiH

Sadašnja situacija u svinjogojskog proizvodnji na nivou FBiH je nezadovoljavajuća i ne osigurava dovoljnu proizvodnju svinjskog mesa za nivo domaće potražnje. Razlozi za ovakvo stanje se mogu svesti na sljedeće čimbenike:

- usitnjena imanja (malo obradive površine)
- mali broj rasplodnih i tovnih grla na gazdinstvu
- neodgovarajući uslovi držanja
- loš pasminski sastav
- nedostatak uzgojno – selekcionog rada u sektoru
- nedostupnost povoljnih kreditnih aranžmana
- slaba educiranost proizvođača svinjetine
- potpuno liberalizirano tržište mesa u BiH

- nedovoljna sistemska podrška sektoru
- ostalo.

Sve navedene činjenice se mogu zasebno analizirati, što je prikazano u navedenim tabelama, a kroz ove analize vidljivi su i efekti ove proizvodnje. Svakako, valja obratiti pozornost na postojeće stanje, nivo potrošnje po stanovniku, prehrambene navike stanovništva, liberalno tržište i ostale čimbenike, koji će bitno uticati na predložene mjere i zaključke ovoga izvještaja.

Nakon razmatranja podataka Federalnog agromediteranskog zavoda Mostar prikazali smo i podatke Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva. U obzir su uzeti podaci za 2007. 2008. 2009, 2010 i 2011 godinu – broj tovljenika i nazimica obuhvaćen sistemom novčanih podrški u navedenih pet godina.

Uzgoj rasplodnih nazimica

Uzgoj rasplodnih nazimica – broj grla za period 2007. - 2011. godine

Kanton	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Unsko-sanski	0	0	0	18	
Posavski	0	242	380	455	770
Tuzlanski	26	102	188	207	
Zeničko-dobojski	0	52	44	167	239
Bosansko-podrinjski	0	0	0	0	
Srednjobosanski	112	177	191	621	224
Hercegovačko-neretvanski	191	154	41	148	85
Zapadno-hercegovački	217	294	174	211	21
Kanton Sarajevo	0	0	0	0	
Kanton 10	0	2	0	76	68
Ukupno	546	1.023	1.018	1.903	1.407

Izvor podataka: FMPVŠ, Sektor za poljoprivredu i vlastiti obračun

Najmanja proizvodnja je bila u 2007. godini, u 2008. i 2009. proizvodnja je bila približno ista i povećana u odnosu na 2007, a najveća proizvodnja je bila u 2010. godini.

U 2011. godini smanjena je ova proizvodnja, a time se smanjio i broj klijenata, što je prikazano u navedenim tabelama.

Uzgoj rasplodnih nazimica, broj klijenata (uzgajivača) za period 2007.- 2011.g.

Kanton	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Unsko-sanski	0	0	0	4	-
Posavski	0	67	81	83	82
Tuzlanski	2	13	50	38	-
Zeničko-dobojski	0	16	11	35	30
Bosansko-podrinjski	0	0	0	0	-

Srednjobosanski	11	43	45	139	28
Hercegovačko-neretvanski	10	13	6	10	9
Zapadno-hercegovački	9	18	15	14	2
Kanton Sarajevo	0	0	0	0	-
Kanton 10	0	1	0	7	5
Ukupno	32	171	208	330	156

Izvor podataka: FMPVŠ, Sektor za poljoprivredu i vlastiti obračun

Najmanja proizvodnja je bila u 2007. godini, u 2008. i 2009. proizvodnja je bila približno ista i povećana u odnosu na 2007, a najveća proizvodnja je bila u 2010. godini.

U 2011. godini smanjena je ova proizvodnja, a time se smanjio i broj klijenata, što je prikazan o u navedenim tabelama.

Uzgoj "tov svinja" – broj grla za period 2007.- 2011. godine

Kanton	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Unsko-sanski	0	0	0	0	-
Posavski	13.626	13.291	9.219	16.241	13.422
Tuzlanski	1.268	1.071	512	692	907
Zeničko-dobojski	82	54	120	115	364
Bosansko-podrinjski	0	0	0	0	-
Srednjobosanski	683	711	218	940	1.001
Hercegovačko-neretvanski	1.328	1.810	335	854	1.125
Zapadno-hercegovački	10.325	11.181	9.186	9.605	10.902
Kanton Sarajevo	0	0	0	0	-
Kanton 10	10.296	10.808	10.811	6.518	9.075
Ukupno	37.608	38.926	30.401	34.965	36.796

Tov svinja oscilira, vidljiv je pad ove proizvodnje u odnosu 2008-2009. godina, dok se u 2010. godini proizvodnja povećava u odnosu na 2009. godinu, a u 2011. godini ista je u daljnjem porastu, što je prikazano u tabeli.

Po vrijednosti proizvodnje svinjogojstvo je na zadnjem mjestu sa udjelom od svega 5-6%. To odgovara ukupnom broju svinja od oko 89 tisuća (2003.), u čemu oko 12 tisuća otpada na priplodna grla. Zbog konfesionalne strukture, svinjetinu troši tek manji dio stanovništva FBiH.

Najveći dio tržišne proizvodnje svinja odvija se u Posavskom kantonu. Uzgoj svinja na bazi repromaterijala za tov koji se nabavlja sa strane, vrši se i u ostalim kantonima sa lokalnom tražnjom, sa tim što domaća proizvodnja zadovoljava oko ¼ potreba. Proizvodnost sa svega oko 260 kg žive mjere po rasplodnoj krmači, ukazuje da se radi većinom o ekstenzivnoj proizvodnji.

Intenzivnija proizvodnja svinja ima šanse samo na malom području FBiH (Posavski kanton), gdje se proizvodi hrana za svinje i gdje postoji tradicija kod stanovništva u modernijem integralnom svinjogojstvu (proizvodnja prasadi i njihov tov).

Intenzivnijom proizvodnjom, proizvodnost bi se trebala podići na 300 kg žive mjere po krmači uz izgradnju novih kapaciteta za tov svinja na bazi kupljenog repromaterijala u RS i uvoza.

U ostalim područjima gdje se proizvodi svinjsko meso i dalje će se praktikovati samo završna faza proizvodnog ciklusa – tov materijala nabavljenog sa strane u cilju zadovoljenja lokalnog tržišta. Potrebe relativno razvijene mesoprerađivačke industrije za svinjskim mesom zadovoljavat će se i u buduće iz RS ili iz uvoza. Ovakva podjela rada u svinjogojstvu FBiH i dalje će se provoditi kao logična posljedica kombinacije prirodnih resursa, tradicije i konfesionalne strukture stanovništva.

Uzgojne ciljeve treba realizovati kroz uzgojne programe (donijeti), a težiti ostvarenju:

- što dulje iskorištavati krmaču u rasplodu
- po krmači godišnje uzgojiti ili utoviti više od 20 prasadi
- vremenski period između dva prašenja svesti na 166 dana
- ostvariti najmanje 2,2 legla po krmači godišnje
- period sisanja prasadi svesti na 28 dana
- po leglu postići minimalno 11 živorođene prasadi
- sastav hrane i intenzitet hranidbe uskladiti prema proizvodnji
- konverzija hrane u tovu 2,9 kg
- randman tovljenika 80 % i 54 % mesa u polovicama

Preporuke:

1. Donijeti Zakon o stočarstvu;
2. Organizovati centralnu uzgojno selekcionu službu u F BiH;
3. Osnivanje repro-centara bi potaklo razvoj sektora u dugoročnom smislu. To se naročito odnosi na uzgoj nazimica - krmača imajući u vidu veliku potražnju za tovnim materijalom;
4. Neophodno je implementirati Operativni program za svinjogojstvo;
5. Prezentirati i promovisati važnost standarda za sigurnost hrane među uzgajivačima koji prerađuju i isporučuju svinjsko meso i druge proizvode potrošačima;
6. Razvijati tržište svinjskog mesa i proizvoda od istog te povećavati njegov obim;
7. U saradnji sa Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa urediti sistem mjera vanjskotrgovinske politike u cilju amortiziranja većih fluktuacija cijena inputa i gotovih proizvoda na tržištu BiH (FBiH)- stroža kontrola uvoza tovljenika i svinjskog mesa, te druge mjere koje će pripomoći razvoju svinjogojstva kod nas;
8. SA istim ministarstvom raditi usko na provedbi mjera tržišno-cjenovne politike u oblasti svinjogojске proizvodnje;
9. sistem novčanih podrški za nabavu tovljenika (poticaj za tovljenike trebao bi biti u funkciji razvoja, a ne kompenzacija za rad);
10. Srednjoročno planiranje u svinjogojstvu nalaže potrebu osnivanja mini repro-centra u uzgoju svinja;

11. Uvoditi u što većoj mjeri umjetno osjemenjivanje u svinjogojstvu;

12. Ostale mjere.

OVČARSTVO

Da bi se unaprijedila ova stočarska grana a u skladu sa akcionim planom Srednjoročne strategije, Federalno ministarstvo poljoprivrede vodoprivrede i šumarstva u Dnevnom avazu 10. jula 2007. godine objavilo je javni poziv radi dostavljanja zahtjeva za projekte iz Programa podrški za poljoprivredu utvrđenih Budžetom Federacije BiH za 2007. godinu. U predviđenim budžetskim sredstvima našla su se i sredstva podrški za stručne projekte među kojima je i program razvoja ovčarstva u funkciji unapređenja proizvodnje autohtonih sireva i mesa. Nakon prihvaćanja postavljenih zahtjeva Poljoprivredno- prehrambeni fakultet je podnio prijavu FMPVŠ 08.08.2007. godine. Komisija za ocjenu projekata je prihvatila u cijelosti gore navedeni program a zatim je potpisan ugovor između FMPVŠ kao naručioca projekta i fakulteta kao izvršioca posla. U ugovoru je predviđeno da do 30.11.2007. godine izvršilac posla dostavi Izvještaj o urađenom dijelu posla i o utrošku sredstava, što je i urađeno 3.12.2007. godine.

Program čini niz od osam međusobno povezanih programa za ostvarenje razvojnih ciljeva, sa tim što je šesti po redu program razdijeljen na dva programa. Definisani su ciljevi, plan rada i finansijski proračuni svakog pojedinog programa.

Brojno stanje ovaca

U jedinstvenom registru ovaca, koza i svinja registrovano je 523.514 kom ovaca na 8.937 imanja.

U tabeli je prikazano brojno stanje ovaca, registrovanih imanja po kantonima, gdje je vidljivo da prosječan broj ovaca po gazdinstvu ima 58,57 ovce.

- Najveći broj ovaca ima Srednjobosanski kanton sa 93.296 ovaca i prosječnim brojem ovaca 91,55 po domaćinstvu.
- Najmanje registrovanih ovaca je u Posavskom kantonu 526 i prosječnim brojem grla 21,91 po domaćinstvu.

Tabela broj registrovanih imanja i ovaca u F BiH

Kanton	Broj imanja sa ovcama	Broj ovaca	Prosječan broj ovaca
USK	1.831	79.693	43,52
PK	24	526	21,91
TK	2.582	76.949	29,80
ZDK	1.363	67.948	49,85
BPK	174	14.985	86,12
SBK	1.019	93.296	91,55
HNK	550	64.522	117,31
ZHK	277	13.429	48,48
SK	445	55.087	123,79
HBK	372	57.079	153,43
	8.937	523.514	58,57

Izvor: Federalni agromediteranski zavod Mostar.

Proizvodnja mlijeka

Na tržištu F BiH nema distribucije ovčjeg mlijeka već su zastupljeni proizvodi od mlijeka (sir, kajmak i dr.). Samo jedna mljekara na području Federacije BiH otkupljuje i prerađuje ovčje mlijeko.

Prema procjenama, ovčje mlijeko čini oko 2% (Zavod za statistiku FBiH) od ukupne količine proizvedenog mlijeka u Federaciji BiH. U zadnjim godinama svoj negativan učinak, naročito u mliječnom dijelu ovčarstva, donijela je bruceloza, što se, uz inače stalno nezainteresovan odnos mljekarske industrije prema ovčjem mlijeku, negativno odražava na poželjno veći napredak ovog dijela ovčarstva.

Na predstavljeni način lako se mogu determinisati oni kantoni kod kojih, uz broj raspoloživih ovaca stoje i odgovarajuće proizvedene količine mlijeka i obrnuto, kantoni kod kojih je ta proizvodnja u manjku.

- SBK sa udjelom ovaca od 16,39% i proizvodnjom mlijeka od 35,39%
- ZDK sa udjelom ovaca od 16,39% i proizvodnjom mlijeka od 14,20%
- HNK sa najvećim udjelom ovaca od 18,56% i proizvodnjom mlijeka od 23,27%

Srednjobosanski kanton je u 2009. godini proizveo najviše ovčjeg mlijeka i to jednu trećinu od ukupno proizvedene količine mlijeka u F BiH (35,39%) iako ima udio u broju ovaca od svega 16,39%.

Slično je i u Hercegbosanskom kantonu koji u proizvodnji mlijeka učestvuje sa 11,06 %, a ima učešće u broju ovaca u F BiH sa samo 7,90%.

Nasuprot ovih tipično „mljekarskih“ područja ovčarstva F BiH, izdvajaju se i ona kod kojih je proizvodnja mlijeka podređena proizvodnji janječeg mesa. To su kantoni:

- Unsko-Sanski sa udjelom ovaca od 14,51% i proizvodnjom mlijeka od 6,99%
- Tuzlanski sa udjelom ovaca od 13,31% i proizvodnjom mlijeka od 3,68%
- Sarajevski sa udjelom ovaca od 7,14% i proizvodnjom mlijeka od 2,69%
- Bosansko-podrinjski sa udjelom ovaca od 3,07% i neregistrovanom količinom proizvedenog mlijeka.

Unsko-sanski kanton u ukupnom broju ovaca u F BiH učestvuje sa 14,51% a daje svega 6,99% proizvodnje ovčjeg mlijeka.

Proizvodnja mesa

Ovčje i janjeće meso proizvod je koji u ishrani stanovništva mnogih dijelova svijeta ispunjava važnu ulogu. Važnu ulogu u tome ispunila je selekcija sa genetskim usmjerenjem ove životinje prema mesnim tipovima ovaca, ali su njeni rezultati, uglavnom iz objektivnih razloga, mimoišli našu zemlju, ali nam nisu uskratili ni mogućnost niti obavezu da to isto učinimo sa biološkim potencijalom koje i sami imamo. Osnovu za proizvodnju mesa bilo koje vrste stoke u svakoj zemlji trebalo bi da čini vlastiti raspoloživi stočni fond.

Kakav i koliki ovčarski mesni potencijal ima danas FBiH može se cijeliti samo na osnovama znanja o brojnom stanju ove vrste stoke, pri čemu nedostaju potrebni parametri iz kojih bi proizišao račun o godišnjoj proizvodnji ovčjeg i janječeg mesa u našem entitetu. Ono što zvanična statistika danas, uz broj po pojedinim vrstama i kategorijama stoke, prati, jesu rezultati klanja u klaonicama i dobivanje mesa na toj osnovi.

Brojno stanje koza u F BiH

U jedinstvenom registru ovaca, koza i svinja registrovano je 15.728 kom. koza na 782 imanja. U tabeli koja slijedi prikazano je brojno stanje koza, registrovanih imanja po kantonima, gdje je vidljivo da prosječan broj ovaca po gazdinstvu 20,11 koza. Najveći broj koza ima Hercegovačko-neretvanski kanton sa 4.185 grlom sa prosječnim brojem grla po imanju 60,65. Najmanji broj koza ima Posavski kanton 47 sa prosječnim brojem grla po domaćinstvu 9,40.

Broj registrovanih imanja i koza u F BiH

Kanton	Broj koza	Broj registrovanih imanja	Prosjek životinja po imanju
PBK	7	367	52,42
HNK	69	4.185	60,65
HBK	53	1.572	29,66
PK	5	47	9,4
SK	34	766	22,52
SBK	89	1.162	13,05
TK	226	2.168	9,59
USK	198	1.552	7,83
ZHK	30	2.241	74,7
ZDK	71	1.668	23,49
UKUPNO	782	15.728	20,11

Izvor: Federalni agromediterranski zavod

Proizvodnja kozjeg mlijeka

Mala populacija, dominacija balkanske pasmine koza sa niskom produktivnosti predstavlja osnovnu prepreku razvoju sektora kozarstva i njegovoj komercijalizaciji. Najavljeno je nekoliko značajnih investicija u sektoru kozarstva poput osnivanja repro centara i izgradnje kapaciteta za preradu isključivo kozjeg mlijeka a njihovom realizacijom ublažili bi se negativni uticaji navedenih ograničavajućih faktora.

Poticaji u ovčarstvu i kozarsku

U skladu sa Zakonom o novčanim podrškama u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji u proteklom periodu 2008.-2010. godina u ovim oblastima stočarstva izdvajana su sredstva podrški za:

- držanje osnovnog stada ovaca i koza
- ovčje i kozje mlijeko
- izgradnja i adaptacija objekata
- nabavka opreme i mehanizacije.

Tabela - Poticane količine mlijeka i osnovnog stada koza i ovaca

Kanton	2008.		2009.		2010.		2011.	
	Broj ovaca i koza	Količina mlijeka	Broj ovaca i koza	Količina mlijeka	Broj ovaca i koza	Količina mlijeka	Broj ovaca i koza	Količina mlijeka
BPK	13.121		9.062		8.326		7.513	
HBK	23.224	12.956	25.275	37.859	34.817	66.981	40.654	104.886,33
HNK	52.682		28.015	67.830	37.947	180.392	43.708	410.269,00
KS	17.771		15.668		16.820		18.912	
PK	0		193		155		70	
SBK	10.930		38.376	132.407	47.159	238.450	51.115	168.467,33
TK	25.386		16.926		17.243		17.855	
USK	9.111	21.877	11.671	56.105	22.171	80.269	23.803	31.335,00
ZDK	18.080	2.099	18.102		22.209		30.594	91.960,00
ZHK	3.974	28.156	6.471	162.451	6.843	262.068	7.111	207.440,00
UKUPNO	174.279	65.089	169.759	456.652	213.690	828.160	241.335	1.014.357,66

Izvor: Služba za direktna plaćanja u poljoprivredi i ruralnom razvoju FMPVŠ

GOVEDARSTVO

U strukturi poljoprivredne proizvodnje stočarstvo ima višestruku važnost i vodeći značaj. Unutar stočarstva, najznačajnija grana je govedarstvo koje osigurava visokokvalitetne proizvode (mlijeko i meso) u ishrani ljudi, a veoma bitna je veza sa ratarskom proizvodnjom koja se ogleda kako u kvalitetnom iskorištavanju dobrog dijela ratarske proizvodnje tako i u prirodnom poboljšanju kvaliteta plodnosti zemljišta.

Srednjoročnom strategijom 2006-2010. godine postavljeni su jasni ciljevi i na njima definisane akcije koje je potrebno preduzeti za jačanje osnovnog stupa poljoprivrednog sektora a između ostalog i govedarstva.

U skladu sa Akcionim planom Srednjoročne strategije, te ciljevima i akcijama definisanim u istom, a čiji je nosioc Federalno ministarstvo poljoprivrede vodoprivrede i šumarstva, urađen je Operativni program razvoja govedarstva u Federaciji BiH.

Operativni program razvoja govedarstva sadrži analizu stanja govedarske proizvodnje, pravce razvoja sa kvantifikacijom, potrebne investicije za realizaciju programa, zakonsku i institucionalnu podršku te faze i dinamiku izvršenja.

Zakonska regulativa u BiH

Država Bosna i Hercegovina nema osnovni materijalni propis (Zakon o stočarstvu).

1. Zakon o veterinarstvu („Službeni glasnik BiH“ broj:34/02) u Bosni i Hercegovini reguliše oblast zaštite zdravlja životinja.
2. Na osnovu ovog Zakona donesen je Pravilnik o označavanju životinja, shemi kontrole kretanja životinja u BiH („Službeni glasnik BiH“ broj; 28/03) kojim su regulisani poslovi, modaliteti, obrasci koje se odnose na sve aspekte provedbe sheme identifikacije i

kontrole kretanja životinja na teritoriju Bosne i Hercegovine, putem registracije svih imanja, klaonica i stočnih pijaca, uključujući i novoformisane identifikacije svake životinje i registracije kretanja svake životinje da bi joj se tvrdilo porijeklo. Aktivnosti na identifikaciji životinja su u nadležnosti Ureda za veterinarstvo BiH tj. Agencije za označavanje životinja.

3. Zakon o hrani reguliše opća načela o hrani i hrani za životinje, te naročito zdravstvene ispravnosti i kvalitetu stočne hrane.
4. Pravilnik o sirovom mlijeku („Službeni glasnik BiH“ broj:21/11).

Zakonska regulativa u Federaciji BiH

1. U Federaciji BiH na snazi je Zakon o mjerama za unapređenje stočarstva („Službene novine federacije BiH“, broj: 23/98). Ovaj zakon se ne implementira jer nisu doneseni podzakonski akti. Novi Zakon o stočarstvu je u proceduri.

Ovim zakonom uređuje se proizvodnja i uzgoj uzgojno valjanih životinja, oplodnja i licenciranje domaćih životinja, trgovina uzgojno valjanim životinjama i genetskim materijalom, zootehnički, zoohigijenski uslovi držanja i iskorištavanja domaćih životinja, hrana za životinje i proizvodi životinjskog porijekla, provođenje uzgoja uzgojno valjanih životinja, nadzor nad primjenom ovog zakona, kaznene odredbe i druga pitanja važna za efikasnost i unapređenje stočarstva na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine.

2. Uredba o svježem sirovom mlijeku i načinu utvrđivanja cijene svježeg mlijeka („Službene novine F BiH“ broj:70/08) i Uredba o izmjeni i dopuni Uredbe o kvalitetu svježeg sirovog mlijeka i načinu utvrđivanja cijene svježeg sirovog mlijeka („Službene novine F BiH“ broj:52/09). U toku je usklađivanje Uredbe o svježem sirovom mlijeku i načinu utvrđivanja cijene svježeg mlijeka sa Pravilnikom o sirovom mlijeku BiH.
3. Srednjoročnom strategijom 2006-2010. godine postavljeni su jasni ciljevi i na njima definisane akcije koje je potrebno preduzeti za jačanje osnovnog stupa poljoprivrednog sektora a između ostalog i govedarstva. U skladu sa Akcionim planom Srednjoročne strategije, te ciljevima i akcijama definisanim u istom, a čiji je nosilac Federalno ministarstvo poljoprivrede vodoprivrede i šumarstva, urađen je Operativni program razvoja govedarstva u Federaciji BiH. Operativni program razvoja govedarstva sadrži analizu stanja govedarske proizvodnje, pravce razvoja sa kvantifikacijom, potrebne investicije za realizaciju programa, zakonsku i institucionalnu podršku te faze i dinamiku izvršenja.

Karakteristike govedarstva u F BiH

Sadašnje stanje govedarske proizvodnje ne osigurava mogućnost učinkovitog razvoja u idućem periodu. Male proizvodne jedinice i nizak nivo proizvodnje mesa i mlijeka ne mogu osigurati konkurentnost govedarstva u uslovima otvorenog tržišta, pa se u F BiH uprkos podršci za proizvodnju mesa, mlijeka, podršci za izgradnju i opremanje u stočarskoj proizvodnji, uvozi mlijeko i meso da bi se zadovoljile vlastite potrebe.

Kako bi govedarska proizvodnja postala konkurentna na otvorenom tržištu i u cijelosti zadovoljila domaće potrebe za mlijekom i mesom, nužno je u govedarstvu uspostaviti nove proizvodne sisteme koji će se veličinom proizvodne jedinice (farme), nivoom proizvodnje te primjenom tehnoloških procesa moći nositi sa proizvodnim sistemima zemalja iz okruženja.

Dostizanje potrebne proizvodnje zahtijeva daljnja velika ulaganja, kako u pogledu opreme, tehnologije, tako i u pogledu povećanja zemljišnog posjeda porodičnih poljoprivrednih gazdinstava, te stručnog znanja i kvalitetnijeg rada.

Osim navedenog, ima i drugih faktora koji značajno utiču na sadašnje stanje i trendove u govedarskoj proizvodnji. To su: stanje u prerađivačkoj industriji mlijeka, u mesoprerađivačkoj industriji i njihovoj međusobnoj povezanosti, a to je kvalitet mlijeka i mliječnih proizvoda kao i kvalitet mesa i mesnih proizvoda. Posebno je naglašen problem cjenovnih odnosa u otkupu sirovina.

U proteklom trogodišnjem periodu, a prema podacima nadležnih kantonalnih ministarstava, broj goveda je u konstantnom opadanju, što je prikazano u tabeli.

Faktori koji su uticali na smanjenje brojnog stanja goveda su iskoristive površine, cijene žive stoke i cijene hranjiva u govedarskoj proizvodnji.

Proces smanjivanja proizvodnih kapaciteta u govedarstvu otvara, iako usporenim tempom, naglašeniju proizvodnu specijalizaciju proizvođača i to na proizvodnju mlijeka i tovu junadi.

Značajno za govedarsku proizvodnju, u F BiH, je i činjenica da se za isti period povećao broj rasplodnih junica.

Uprkos značajnom padu broja muznih grla zahvaljujući intenzifikaciji proizvodnje, većem stepenu iskorištenosti genetskog potencijala i povećanom broju junica može doći do oživljavanja proizvodnje mlijeka.

Tabela - Brojno stanje goveda po kantonima

	2009.				2010.				2011.			
Kantoni	Goveda				Goveda				Goveda			
	Muzna grla	Junice	Tov junadi	Sistem krava tele	Muzna grla	Junice	Tov junadi	Sistem krava tele	Muzna grla	Junice	Tov junadi	Sistem krava tele
ZDK	30.000	1.800	2.500	100	17.500	5.000	1.600	120	17.500	5.000	1.600	70
BPK	1.980	382	0	17	1.750	320			1.800	350	0	0
KS	6.792	1.820	810	30	8.916	1.685	1.204	516	6.464	1.451	1.224	651
KP	582	235	1.050	0	520	206	1.258	135	700	180	1.100	160
ZHK	504	211	673	98	965	360	869	153	2.315	458	838	432
SBK	4.699	569	919	128	2.312	1.326	1.347	285	4.155	663	135	135
HBK	11.074	2.100	2.500	778	8.793	1.993	894	1.721	9.890	1.599	645	963
TK	32.164	6.366	18.826	0	10.144	5.037	8.411	0	11.580	5.958	10.514	0
USK	20.490	3.601	4.278	100	21.252	3.327	4.352	84	21.097	4.078	93	5.253
HNK	8.950	1.120	650	490	8.950	1.120	650	360	8.950	1.120	80	360
UKUPNO	117.235	18.204	32.206	1.741	81.102	20.374	20.585	3.374	84.451	20.857	21.726	2.864

Izvor podataka: Nadležna kantonalna ministarstva

Velike farme, uglavnom su osavremenile proizvodne kapacitete, primjenjuju savremene agrotehničke mjere, imaju visok stepen iskorištenosti genetskog potencijala grla pa je proizvodnost po grlu na ovakvim farmama blizu proizvodnosti evropskih farmi.

Tabela - Broj krava i proizvodnja mlijeka u kantonima F BiH u 2011.

R.br	Kanton	Broj krava		Proizvodnja mlijeka		Proizvodnja krava /lit
		Grla	Udio%	ooo lit.	Udio%	
1	USK	21.097	24,98	50.724.356	30	2.404
2	PK	700	0,83	2.350.000	1,39	3.357
3	TK	11.580	13,71	23.341.861	13,81	2.016
4	ZDK	17.500	20,72	40.000.000	20,40	2.285
5	BPK	1.800	2,13	253.621	0,15	141
6	SBK	4.155	4,92	11.189.329	6,62	2.693
7	HNK	8.950	10,60	18.000.000	10,65	2.011
8	ZHK	2.315	2,74	1.785.982	1,06	771
9	SK	6.464	7,65	19.799.715	11,71	3.063
10	HBK	9.890	11,71	17.830.306	10,55	1.803
	Svega F BiH :	84.451	100	169.056.196	100	

Izvor: Nadležna kantonalna ministarstva

Iz tabele je vidljivo da je 59,41% krava locirano u 3 kantona i to:Unsko-Sanski 24,98%, Zeničko-Dobojski 20,72% i Tuzlanski 13,71%. Najveće učešće u proizvodnji mlijeka u F BiH imaju Unsko –Sanski 30%, Zeničko-Dobojski 20,40% i Tuzlanski kanton 13,81%.

Najvišu proizvodnju mlijeka po kravi imaju Posavski 3.357 l. i Sarajevski kanton 3.063l.

Tabela - . Struktura mliječnih farmi u F BiH po broju grla

Objekt	Broj klijenata	Prosječna količina mlijeka po kvartalu/L	Prosječna količina mlijeka po danu/L	Broj grla u muži	Broj grla u periodu suhostaja (50-60) dana	Ukupno muznih grla u FBiH	Remont stada - 20%-30-%
Objekt 1-2 muzna grla	3.920	2.248	25,00	5.880	980	6.860	1.720
Objekt 3-4 muzna grla	1.031	6.563	73,00	4.128	688	4.812	1.203
Objekt 4-5 muzna grla	219	6.871	77,00	986	165	1.171	293
Objekt 10-20 muzna grla	31	9.334	311,00	465	76	561	140
Objekt 25-30 muzna grla	12	15.902	530,00	330	55	385	96
Objekt 40-45 muzna grla	6	24.383	813,00	225	38	263	66
Objekt 50-70 muzna grla	3	38.963	1.299,00	180	30	210	52
Objekata300-350 muzna grla	3	190.658	6.356,00	1.024	171	1.195	299
Objekt 600-800 muzna grla	3	1.125.899	12.510,00	2.100	350	2.450	612
UKUPNO F BiH	5.228			15.318	2.553	17.871	4.481

Izvor: Sektor za poljoprivredu, odsjek za stočarsku proizvodnju

Poticane količine poljoprivrednih proizvoda u Federaciji BiH u periodu 2007.-2011. godine

Vrsta	Jedinica mjere	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Mlijeko	lit	82.631.579	92.002.248	89.567.834	88.306.463,8 ₂	88.728.436,1 ₉
Tov junadi	grlo	5.278	7.315	7.345	7.691	6.166
Tov svinja	grlo	37.608	38.877	28.567	34.965	36.796
Uzgoj rasplodnih junica	grlo	2.058	3.552	4.509	7.554	6.417
Uzgoj rasplodnih ovaca i koza	grlo	47.824	174.279	184.070	213.690	241.335
Uzgoj rasplodnih nazimica	grlo	546	1.095	1.018	1.903	1.407
Proizvodnja meda	kg	62.824				0
Pčele/br. Košnica	košnica		124.724	142.780	157.277	
Uzgoj 18-sedmičnih pilenki	kljun	532.004	442.594	599.780	755.910	212.672
Uzgoj pilenki teških roditeljskih linija	kljun	83.882	55.884	71.511	139.949	0
Uzgoj pilenki lakih roditeljskih linija	kljun	10.652	-	-	10.036-	0

Izvor: Služba za direktna plaćanja FMPVŠ

Uzgoj u sistemu krava-tele, broj grla za period 2007. - 2011. godina

Kanton	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Unsko-sanski	0	74	49	55	0
Posavski	0	0	0	135	0
Tuzlanski	0	0	0	0	0
Zeničko-dobojski	0	26	65	102	70
Bosansko-podrinjski	0	0	17	0	0
Srednjobosanski	0	0	128	282	85
Hercegovačko-neretvanski	0	74	213	360	0
Zapadno-hercegovački	0	66	110	136	55
Kanton Sarajevo	0	0	30	30	0
Kanton 10	0	362	748	799	933
Ukupno	0	602	1360	1899	1.143

Uzgoj u sistemu krava-tele, broj klijenata za period 2007. - 2011. godine

Kanton	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Unsko-sanski	0	4	3	2	0
Posavski	0	0	0	7	0
Tuzlanski	0	0	0	0	0
Zeničko-dobojski	0	1	3	4	2
Bosansko-podrinjski	0	0	1	0	0
Srednjobosanski	0	0	5	8	1
Hercegovačko-neretvanski	0	3	10	15	0
Zapadno-hercegovački	0	6	2	2	1
Kanton Sarajevo	0	0	2	2	0
Kanton 10	0	3	4	3	4
Ukupno	0	17	30	43	8

Uzgoj 18-sedmičnih pilenki, broj kljunova za period 2007. - 2011. godine

Kanton	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Unsko-sanski	6,000	38.939	132.922	200.433	45.880
Posavski	405,737	350,335	307.277	357.906	90.412
Tuzlanski	43,517	24,755	39.617	27.330	12.000
Zeničko-dobojski	0	6.600	0	14.220	5.980
Bosansko-podrinjski	0	0	0	0	0
Srednjobosanski	0	23,700	25,030	43.480	38.700
Hercegovačko-neretvanski	13,000	10,100	5,000	20.670	0
Zapadno-hercegovački	0	20.300	19.600	25.000	5.200
Kanton Sarajevo	0	39,580	45.770	55.850	14.500
Kanton 10	0	0	0	0	0
Ukupno	468,254	514.309	575.216	744.889	212.672.

Uzgoj 18-sedmičnih pilenki, broj klijenata za period 2007. - 2011. godine

Kanton	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Unsko-sanski	1	1	1	3	2
Posavski	2	7	7	8	2
Tuzlanski	3	2	5	3	2
Zeničko-dobojski	0	1	0	1	1
Bosansko-podrinjski	0	0	0	0	
Srednjobosanski	0	4	4	6	4
Hercegovačko-neretvanski	1	2	1	2	2
Zapadno-hercegovački	0	2	2	2	1
Kanton Sarajevo	0	1	3	3	1
Kanton 10	0	0	0	0	
Ukupno	7	20	23	28	15

Izvor: Sektor za poljoprivredu, odsjek za stočarsku proizvodnju

Uzgoj "tov junadi" – broj grla za period 2007. - 2011. godine

Kanton	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Unsko-sanski	654	1.775	1.173	2.340	837
Posavski	882	1.014	836	1.162	798
Tuzlanski	759	1.450	2.224	2.535	2.058
Zeničko-dobojski	714	341	199	487	586
Bosansko-podrinjski	80	19	0	0	0
Srednjobosanski	325	1.059	949	837	395
Hercegovačko-neretvanski	0	0	0	0	75
Zapadno-hercegovački	397	36	132	478	51
Kanton Sarajevo	641	490	548	949	580
Kanton 10	886	1.198	1.097	889	786
Ukupno	5.338	7.382	7.158	10.046	6.166

Izvor: Sektor za poljoprivredu, odsjek za stočarsku proizvodnju

Uzgoj "tov junadi" - broj klijenata za period 2007. - 2011. godine

Kanton	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Unsko-sanski	14	158	117	258	104
Posavski	47	71	70	92	86
Tuzlanski	43	141	261	278	238
Zeničko-dobojski	24	14	23	73	46
Bosansko-podrinjski	3	1	0	0	0
Srednjobosanski	10	52	43	100	49
Hercegovačko-neretvanski	0	0	0	0	6
Zapadno-hercegovački	6	1	2	3	1
Kanton Sarajevo	3	11	34	61	54
Kanton 10	5	12	14	41	21
Ukupno	155	461	564	906	605

Izvor: Sektor za poljoprivredu, odsjek za stočarsku proizvodnju

Uzgoj rasplodnih junica za period 2007. - 2011. godine

Kanton	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Unsko-sanski	304	1.111	1.214	1.483	1.929
Posavski	98	188	232	206	143
Tuzlanski	323	475	1.034	1.753	1.366
Zeničko-dobojski	6	36	2	118	70
Bosansko-podrinjski	22	32	42	66	31
Srednjobosanski	262	329	569	1.280	641

hercegovačko-neretvanski	56	83	64	223	305
Zapadno-hercegovački	63	191	100	362	18
Kanton Sarajevo	296	354	313	399	460
Kanton 10	628	753	971	1.664	1.454
Ukupno	2.058	3.552	4.541	7.554	6.417

Izvor: Sektor za poljoprivredu, odsjek za stočarsku proizvodnju

Uzgoj morske i slatkovodne ribe u 2011. godini.

Uzgoj konzumne morske i slatkovodne ribe za period 2007. - 2011. godine

Kanton	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	RIBNJACI
Unsko-sanski		359.470	359.470	454.709	445.675	2
Posavski						
Tuzlanski						
Zeničko-dobojski						
Bosansko-podrinjski					9.500	1
Srednjobosanski		24.294	24.294		5.284	1
Hercegovačko-neretvanski	730.000	565.923	565.923	1.042.897	914.655	30
Zapadno-hercegovački		362.057	362.057	21.009	71.580	1
Kanton Sarajevo					29.621	1
Kanton 10					18.500	11
UKUPNO	730.000	1.311.744	1.311.744	1.556.104	1.494.815	49

Podaci za 2011. godinu dostavljeni od kantonalnih ministarstava poljoprivrede/privrede.

Uzgoj riblje mlađi za period 2007. - 2011. godine

Kanton	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Unsko-sanski	0	0	0	0	0
Posavski	0	0	0	0	0
Tuzlanski	0	0	0	0	0
Zeničko-dobojski	0	0	0	0	0
Bosansko-podrinjski	0	0	0	0	0
Srednjobosanski	2.000.000	0	0	0	0
Hercegovačko-neretvanski	4.100.000	0	0	0	0
Zapadno-hercegovački	0	0	0	0	0
Kanton Sarajevo	0	0	0	0	0
Kanton 10	0	0	0	0	0
Ukupno	6.100.000	0	0	0	0

Mlađ je u sistemu poticaja bila samo u 2007. godini.

- „Uzgoj ribe“ – U 2007. godini poticaj za riblju mlađ su ostvarila dva kantona Srednjobosanski i Hercegovačko-neretvanski, Uzgoj ribe morske i slatkovodne poticao se u narednim godinama. U 2011.godini poticaj za uzgoj ribe (morska) ostvarila su 2 ribnjaka(Ancora – comerc – Neum Karaka maricultura – company – Neum), a uzgoj slatkovodne ribe ostvarilo je devet ribnjaka i to RIZ Krajina – Bihać (USK), Ladis (ZHK), Agromix (SBK),Plavi val (KS) i (HNK) Norfish-Blagaj, Laks, Riba-Neretva, i Salmon i Modena.

U Federaciji Bosne i Hercegovine najrazvijenija je **salmonikultura**, koja je organizovala u dva proizvodna pravca:

- uzgoj konzumne pastrmke
- uzgoj mlađi autohtonih salmonida za približavanje otvorenih voda

U 2011. godini je došlo do značajnog povećanja proizvodnje u hladnovodnim ribnjacima (salmonikultura) u odnosu na period posljednjih 5 godina (2006-2010). U ovoj godini proizvodnja konzumne pastrmke je iznosila oko 3.310, što je za oko 20% više u odnosu na spomenuti period. Najveći udio ove proizvodnje (oko 95%) čini konzumna kalifornijska pastrmka (*Oncorhynchus mykiss*), a ostatak konzumna potočna pastrmka (*Salmo trutta fario*) i potočna zlatovčica (*Salvelinus fontinalis*). Proizvodnja konzumne pastrmke u 2011 godini je iznosila:

- Kalifornijska pastrva 3.100 t
- Potočna pastrva 110 t

- Potočna zlatovčica 100 t

Najveći proizvođači konzumne pastrmke u FBiH su tzv. punosistemske ribnjaci, koji imaju zaokružen proces proizvodnje od ikre do konzumne ribe:

Norfish Blagaj – Mostar (cca 500 t)

RIZ Krajina – Bihać/Martin Brod (cca 550 t)

Riba Neretva – Konjic (cca 300 t)

Salmon – Ljubuški (cca 300 t)

Laks – Mostar (cca 200 t)

Bugojno – Bugojno (cca 100 t)

Krupić - Prozor/Rama (cca 100 t)

FINANSIJSKA SREDSTVA

Za realizaciju ove Odluke, odnosno Programa, Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva su Budžetom Federacije BiH predviđena sredstva u ukupnom iznosu od 54.000.000,00 KM.

P R O G R A M	
utroška sredstava "Poticaj za poljoprivredu" utvrđenih Budžetom Federacije Bosne i Hercegovine sa kriterijima raspodjele za 2011. godinu.	
1. Period realizacije Programa:	Isplata podrški za poljoprivredu i druge aktivnosti vezano za poljoprivredu, koje se realizuju u periodu od 01.01. – 31.12.2011. godine.
2. Ukupna vrijednost Programa:	54.000.000,00 KM
3. Namjena Programa:	Podrška proizvodnji, kapitalnim ulaganjima, ruralnom razvoju, podrška dohotku i ostale vrste podrške.
4. Korisnici Programa:	Poljoprivredna gazdinstva odnosno klijenti upisani u Registar poljoprivrednih gazdinstava i Registar klijenata.
5. Izvor sredstava:	Budžet Federacije Bosne i Hercegovine za 2011. godinu - Budžet Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva "Poticaj za poljoprivredu" („Službene novine Federacije BiH“, broj 14/11).
6. Nosioc Programa:	Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva
7. Odgovorno lice:	Jerko Ivanković-Lijanović, ministar

REALIZACIJA PROGRAMA

Transfer za poljoprivredu realizovan je na osnovu:

- Zakona o poljoprivredi („Službene novine F BiH“ broj: 88/07),
- Zakona o novčanim podrškama u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji („Službene novine F BiH“ broj: 28/04),
- Zakona o novčanim podrškama u poljoprivredi i ruralnom razvoju („Službene novine F BiH“ broj: 42/10),
- Programa utroška sredstava sa kriterijima raspodjele „Poticaj za poljoprivredu“, koji je usvojila Vlada F BiH („Službene novine Federacije BiH“ broj: 43/11, 52/11 i 87/11),
- Pravilnika o načinu i uslovima ostvarenja novčane podrške po modelu poticaja proizvodnji („Službene novine FBiH“ broj: 45/11, 54/11 i 77/11), Pravilnika o uslovima i načinu ostvarenja novčanih podrški po modelu ostalih vrsta novčanih podrški u poljoprivredi („Službene novine FBiH“ broj: 55/11), Uputstva za ostvarivanje novčanih podrški u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji („Službene novine F BiH“ broj: 17/10, 21/10, 28/10, 49/10, i 83/10) koje donosi federalni ministar poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, u kojima su navedeni: opći i posebni uslovi koje moraju ispunjavati fizička i pravna lica za ostvarivanje prava za novčanu podršku, postupak za njeno ostvarenje kao i potrebna dokumentacija i obrasci, način isplate kao i obaveze koje korisnik mora ispuniti prije ili nakon ostvarivanja novčane podrške.

U izradi programa za 2011. godinu korišteni su sljedeći parametri:

- prijave proizvodnji od strane nadležnih kantonalnih ministarstava,
- preporuke Srednjoročne strategije razvoja poljoprivrednog sektora u Federaciji,
- analize realizacije i efekti podrška u prethodnom periodu,
- prijedlozi i mišljenja resornih kantonalnih ministarstava,
- prijedlozi i mišljenja poljoprivrednih udruženja, saveza, asocijacija i komora,
- analize uvoza i izvoza poljoprivrednih proizvoda,
- zakonske i programske obaveze,
- mišljenja nadležnih odbora za poljoprivredu Parlamenta Federacije BiH.

Ukupna vrijednost programa je iznosila 54.000.000,00 KM od čega je realizovano 52.003.433,56 KM odnosno 96,30%.

Korisnici programa su bili: poljoprivredni proizvođači, zadruge, lokalne zajednice, udruženja i institucije.

U tablicama kako slijedi, dana je struktura ostvarenih podrški za primarnu poljoprivrednu proizvodnju prema namjeni, odnosno vrsti podrške po oblastima kao i raspodjela po kantonima.

Tablica : ODOBRENE PODRŠKE U 2011. GODINI PO VRSTAMA

Tablica 1. Model poticaja za biljnu proizvodnju

A/1		BILJNA PROIZVODNJA	Planirano prema Programu	Obrađeno u KM
A/1-1	Br.	Proizvodnja ratarskih, povrtlarskih, voćarskih i vinogradarskih kultura		
	1.	Proizvodnja hljebnih žita (pšenica i raž)		1.882.999,85
	1a	Proizvodnja silažnog kukuruza		65.731,00
	2.	Proizvodnja uljarica (uljana repica, suncokret i soja)		1.004.517,18
	3.	Proizvodnja povrća (paradajz, paprika, krastavac, patlidžan, mrkva, cikla, luk i mladi krompir)		1.188.115,25
	4.	Proizvodnja heljde, ljekovitog i aromatičnog bilja		513.290,00
	5a.	Proizvodnja duhana u listu u 2011.godini (virdžinija klasa I-IV)		380.373,30
	5b.	Proizvodnja duhana u listu u 2011.godini (berlej klasa I-IV)		503.116,50
	5c.	Proizvodnja duhana u listu u 2011.godini (hercegovački ravnjak - A1,A2,A3,B1,B2iB3)		37.193,40
A/1-2		Proizvodnja sjemena		
	6.	Proizvodnja sjemena strnih žitarica (pšenica, ječam, raž i zob)		
	7.	Proizvodnja sjemena kukuruza i soje		32.000,00
	8.	Proizvodnja sjemena krompira (super elitno i elitno)		141.250,00
	9.	Proizvodnja sjemena krompira (originalno sjeme)		68.000,00
A/1-3		Proizvodnja sadnog materijala		
	10.	Deklarisane sadnice krošnjastog voća		213.243,00
	11.	Deklarisane sadnice jagodičastog voća (malina i kupina)		
	12.	Deklarisane sadnice jagodičastog voća (borovnica, brusnica i ribiza)		12.410,50
	13.	Deklarisane sadnice vinove loze		50.218,50
		SVEGA A/1	6.095.706,00	6.092.458,48

Tablica 2. Model poticaja za animalnu proizvodnju

A/2		ANIMALNA PROIZVODNJA	Planirano prema Programu	Obrađeno u KM
A/2-1	Br.	Govedarska proizvodnja		
	1.	Proizvodnja svježeg kravljeg mlijeka-I kvartal 2011		3.304.456,88
	1.	Proizvodnja svježeg kravljeg mlijeka-II kvartal 2011		3.879.405,60
	1.	Proizvodnja svježeg kravljeg mlijeka-III kvartal 2011		3.654.503,12
	1.	Proizvodnja svježeg kravljeg mlijeka-10.mjesec 2011		1.091.046,96
	1.	Proizvodnja svježeg kravljeg mlijeka 11. mjesec 2011		971.506,80
	1.	Proizvodnja svježeg kravljeg mlijeka 12. mjesec 2011		284.185,38
	2.	Proizvodnja goveđeg mesa - Tov junadi		1.849.800,00
	3.	Uzgoj krava prvotelki (rasplodne junice)		2.887.650,00
	3a.	Uzgoj goveda u sistemu krava-tele		342.900,00

A/2-2		Ovčarska i kozarska proizvodnja	
	4.	Proizvodnja svježeg ovčjeg i kozjeg mlijeka I kvartal 2011	22.959,00
	4.	Proizvodnja svježeg ovčjeg i kozjeg mlijeka II kvartal 2011	102.137,40
	4.	Proizvodnja svježeg ovčjeg i kozjeg mlijeka III kvartal 2011	130.385,40
	4.	Proizvodnja svježeg ovčjeg i kozjeg mlijeka 10. mjesec 2011	26.189,40
	4.	Proizvodnja svježeg ovčjeg i kozjeg mlijeka 11. mjesec 2011	10.857,00
	4.	Proizvodnja svježeg ovčjeg i kozjeg mlijeka 12. mjesec 2011	11.779,00
	5.	Uzgoj rasplodne stoke (ovce i koze)	3.620.025,00
A/2-3		Svinjogojska proizvodnja	
	6.	Proizvodnja svinjskog mesa - Tov svinja	2.023.780,00
	7.	Uzgoj rasplodne stoke - uzgoj rasplodnih krmača	105.525,00
A/2-4		Peradarska proizvodnja	
	8.	Uzgoj pilenki teških roditeljskih linija	267.352,50
	9.	Uzgoj pilenki lakih roditeljskih linija	
	10.	Uzgoj 18-sedmičnih pilenki	134.263,20
A/2-5		Pčelarska proizvodnja	
	11.	Košnice pčela, uzgoj pčelinjih zajednica	
A/2-6		Ribarska proizvodnja	
	12.	Proizvodnja - uzgoj slatkovodne ribe	189.274,48
	12a.	Proizvodnja - uzgoj morske ribe	
		SVEGA (A/2)	24.910.294,60
			24.909.982,12

Tablica 3. Raspodjela sredstava po modelu podrške dohotku

B	1.	Nekomercijalno porodično poljoprivredno gazdinstvo	Planirano prema Programu	Obrađeno u KM
		SVEGA B	0,00	0,00

Tabela 4. Model kapitalna ulaganja

C/1		III - MODEL KAPITALNA ULAGANJA	Planirano prema Programu	Obrađeno u KM
C/1a		Vrsta podrške		
		SVEGA C/1	0,00	0,00

Tablica 5. Model ruralnog razvoja

D/1		RURALNI RAZVOJ	Planirano prema Programu	Obrađeno u KM
	1.	certifikacija za organsku proizvodnju	300.000,00	258.000,00
		SVEGA D	300.000,00	258.000,00

Tablica 6. Model ostalih vrsta podrške

E		Ostale vrste podrške	Planirano prema Programu	Obradeno u KM
	1.1.	Sufinansiranje premije osiguranja od mogućih šteta u poljoprivrednoj proizvodnji	300.000,00	89.434,03
	2.1.	Podrška naučno-stručnim skupovima i aktivnostima	350.000,00	142.620,00
	2.2.	Učešće na privrednim manifestacijama	150.000,00	73.848,49
	3.1.	Finansiranje aktivnosti i organiziranja poljoprivrednih udruženja	350.000,00	349.982,88
	3.2.	Finansiranje aktivnosti i organiziranje poljoprivrednih zadruga	200.000,00	187.250,90
	3.3.	Finansiranje aktivnosti i organiziranje poljoprivrednih komora	75.000,00	9.900,00
	4.1.	Sufinansiranje uvođenja i certifikacije standarda u poljoprivredi i prehrambenoj industriji	300.000,00	188.600,00
	5.1.	Izrada studija u sklopu pripreme projekata razvoja navodnjavanja u Federaciji	300.000,00	0,00
	5.2.	Podrška realizaciji projekata iz oblasti poljoprivrede preko Fondacije za održivi razvoj (ODRAZ)	300.000,00	0,00
	6.	Otkup, izvoz, proizvodnja orijentirana izvozu, promocija proizvodnje i proizvoda i naknada šteta poljoprivredno-prehrambenih proizvoda	4.098.999,00	4.098.995,97
	6.1.	Sudske presude, jednokratna podrška pčelarskoj proizvodnji koja nije ostvarila proizvodnju i prodaju meda i ostale	2.900.000,00	2.899.257,10
	7.	Rezerve	2.075.000,00	2.074.400,00
		Ukupno ostale podrške u 2011.godini	11.398.999,00	10.114.289,37
	8.	Prijenos obaveza za stručne projekte iz 2010.godine		
	8.1.	Stručni projekti na osnovu Ugovora o realizaciji stručnih projekata	295.000,00	291.500,00
		UKUPNO E	11.693.999,00	10.405.789,37

Tablica 7. Isplata neisplaćenih poticaja za 2010.godinu uključujući i IV kvartal za mlijeko

F/1	Vrsta podrške	Planirano prema Programu	Obrađeno u KM
1.	Kravlje mlijeko IV kvartal 2010		3.199.139,92
1.	Ovčje i kozje mlijeko IV kvartal 2010		48.630,60
1.	18-tj. pilenke-ciklus 2010		76.359,60
1.	Deklarisane sadnice vinove loze		75.120,00
1.	Deklarisane sadnice, jagode, maline i kupine		589.285,00
1.	Duhan berlejš		254.584,50
1.	Duhan hercegovački ravnjak		209.525,40
1.	Duhan virginija		234.210,70
1.	krava-tele		114.400,00
1.	ovce i koze		6.255,00
1.	Povrće za industrijsku preradu		405.503,01
1.	Proizvodnja povrća za korištenje u svježem stanju		831.022,97
1.	Rasplodne junice		3.750,00
1.	Sadnice jagodičastog voća		61.359,00
1.	Sadnice koštičavog i jabučastog voća		562.062,50
1.	tov junadi-ciklus 2010		717.800,00
1.	tov svinja-ciklus 2010		645.535,00
1.	Pilenke lakih linija		20.020,00
1.	Pilenke teških linija		25.075,00
1.	Podizanje višegodišnjih nasada jesen 2010.godine		1.991.549,48
1.	Kapitalna ulaganja - prijenos obaveza iz 2010.godine		252.509,01
1.	Obaveze iz 2010.godine (ispravke po računima)		13.506,90
	Svega F/1	11.000.000,00	10.337.203,59
	UKUPNO (A+B+C+D+E+F)	54.000.000,00	52.003.433,56

Struktura odobrenih novčanih podrška u 2011.g.

Odobrene podrške za 2011.g.	Iznos	Učešće %
Biljna proizvodnja	6.092.458,48	11,72%
Animalna proizvodnja	24.909.982,12	47,90%
Ruralni razvoj	258.000,00	0,50%
Ostale novčane podrške	10.114.289,37	19,45%
Stručni projekti	291.500,00	0,56%
Dug iz 2010.godine	10.337.203,59	19,88%
UKUPNO	52.003.433,56	100,00%

Program je implementiran u saradnji sa kantonalnim ministarstvima nadležnim za poslove poljoprivrede, kantonalnom poljoprivrednom inspekcijom, Federalnim poljoprivrednim zavodom u Sarajevu i Mostaru, Federalnom upravom za inspeksijske poslove, Federalnim ministarstvom finansija - Trezorom.

Program utroška sredstava „Poticaj za poljoprivredu“ utvrđenih Budžetom realizovani su u iznosu od **52. 003.433,56 KM** odnosno **96,30%**. Ukupna poticajna sredstva za biljnu proizvodnju iznose **6.092.458,48**, za animalnu proizvodnju **24.909.982,12, KM**

za ruralni organski certifikat **258.000,00**, ostale novčane podrške **10.114.289,37 KM**, a dug iz 2010. iznosi **10.337.203,59 KM**.

U tabelarnom prikazu vidljivo je da su najviše sredstava iz Federalnog budžeta iskoristili poljoprivredni proizvođači iz **TK** u iznosu od **9.635.318,29KM**., zatim iz **USK** u iznosu od **8.208.136,61 KM**, te **HBK** u iznosu od **6.660.393,79 KM** dok je najmanje sredstava plasirano u **ZHK** u iznosu od **3.306.537,31 KM** i **BPK** u iznosu od **320.867,66 KM**.

RASPODJELA ODOBRENIH NOVČANIH PODRŠKI U 2011.g. PO KANTONIMA - ZBIRNO

Kanton	Ukupna sredstva poticaja	Biljna proizvodnja po kant.	Animalna proizvodnja po kant	Ruralni organski certifikat	Ostale novčane podrške	Dug iz 2010.
BPK	320.867,66	0,00	165.921,32	25.000,00	129.400,80	20.545,54
HBK	6.660.393,79	910.508,35	4.536.396,67	0,00	165.875,00	1.045.613,77
HNK	5.452.152,97	830.798,41	.297.907,71	19.000,00	1.893.004,59	1.222.942,26
SK	4.176.644,12	249.889,69	1.439.690,00	34.000,00	2.015.538,27	309.526,16
PK	5.169.034,54	2.484.526,20	1.453.739,04	5.000,00	103.069,60	1.127.699,70
SBK	5.343.570,03	257.658,50	2.823.222,50	85.000,00	809.087,00	1.368.602,03
TK	9.635.318,29	554.723,18	4.793.130,65	41.000,00	1.822.755,95	2.445.708,51
USK	8.208.136,61	345.686,05	4.793.130,65	10.000,00	865.739,78	1.389.897,38
ZDK	3.730.778,24	22.065,00	1.816.431,04	37.000,00	1.381.380,02	476.902,18
ZHK	3.306.537,31	436.603,10	1.001.729,79	2.000,00	928.438,36	929.766,06
Ukupno	52.003.433,56	6.092.458,48	24.909.982,12	258.000,00	10.114.289,37	10.337.203,59

Sredstva su utrošena prema Programu, odnosno prema namjeni. U 2011. godini je ukupno odobreno **44 799** zahtjeva za novčane podrške, što pokazuje povećani interes poljoprivrednih proizvođača u odnosu na 2010. godinu (+7,23%) i ukazuje na obim poslova koje je Ministarstvo obavljalo u 2011.godini uz iste resurse kao u 2010. godini.

Ukupno odobreno zahtjeva	Zahtjev za neisplaćene poticaje iz 2010.g.	Zahtjev za biljnu proizvodnju	Zahtjev za animalnu proizvodnju	za certificiranje u organskoj proizvodnji	Zahtjeva za ostale podrške
44 799	7.450	1.777	29.122	153	6.297

Ocjenu projekata i zahtjeva za kapitalna ulaganja i sudske presude u oblasti novčanih podrški je vršila Komisija za postupanje po investicijskim projektima iz 2010.godine i sudskim presudama iz oblasti novčanih podrški, imenovana od strane federalnog ministra, Rješenjem broj: 10-34/4-2652/11 od 23.12.2011.godine, ocjenu stručnih projekata i strategija je vršila Komisija za stručne projekte i strategije, imenovana od strane federalnog ministra, Rješenjem broj: 10-34/4- 2195/11 od 19.10.2011.godine; Komisija za ostale podrške, imenovana od strane federalnog ministra, Rješenjem broj:

UP-I-10-02/10-1639/11 od 23.08.2011.godine vršila je ocjenu projekata u skladu sa Pravilnikom za ostale podrške kao i ocjenu projekata u certifikaciji organske proizvodnje.

Po prvi puta su na jednom mjestu prikazane novčane podrške na nivou Federacije i na nivou kantona. Ukupan iznos sredstava utrošen u novčane podrške u poljoprivredi i ruralnom razvoju iznosi 74.636.609,13 KM.

Ukupna raspodjela novčanih podrški u Federaciji BiH po kantonima u 2011.g.

Kanton	UKUPNO - FEDERALNI POTICAJI (KM)	UKUPNO - KANTONALNI POTICAJI (KM)	UKUPNO (KM)	POREDAK PO VISINI ODOBRENIH PODRŠKI
BPK	320.867,66	668.948,53	989.816,19	10
HBK	6.660.393,79	1.000.000,00	7.660.393,79	4
HNK	5.452.152,97	0,00	5.452.152,97	7
SK	4.176.644,12	3.537.931,64	7.714.575,76	3
PK	5.169.034,54	882.309,12	6.051.343,66	6
SBK	5.343.570,03	1.250.201,20	6.593.771,23	5
TK	9.635.318,29	7.560.000,00	17.195.318,29	1
USK	8.208.136,61	5.057.182,28	13.265.318,89	2
ZDK	3.730.778,24	1.361.630,30	5.092.408,54	8
ZHK	3.306.537,31	1.314.972,50	4.621.509,81	9
Ukupno	52.003.433,56	22.633.175,57	74.636.609,13	

U tabelarnom prikazu vidljivo je da su najviše sredstava iz Federalnog budžeta i kantonalnih budžeta iskoristili poljoprivrednih proizvođači iz **TK** u iznosu od **17.195.318,29 KM**, zatim iz **USK** u iznosu od **13.265.318,89 KM**, te **HBK** u iznosu od **7.660.393,79 KM** dok je najmanje sredstava plasirano u **ZHK** u iznosu od **4.621.509,81 KM** i **BPK** u iznosu od **989.816,19 KM**.

SA obzirom na specifičnost poljoprivredne proizvodnje i njenu ovisnost od vremenskih uslova, poteškoće u planiranju proizvodnje su složene i teške. Tako i u 2011. godini izvršenje plana podrški iz Programa je bilo teško realizovati. Stoga, a na osnovu zahtjeva iz kantonalnih ministarstava, na prijedlog Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Vlada F BiH je donijela Odluku o izmjenama Odluke o usvajanju Programa utroška sredstava sa kriterijima raspodjele sredstava „Podrška za poljoprivredu“ utvrđenih Budžetom Federacije Bosne i Hercegovine za 2011.godinu.

Zbog kasnog usvajanja Programa utroška sredstava „Poticaj za poljoprivredu“ za 2011.godinu i realizacije Programa poticaja u samo šest mjeseci, Ministarstvo je sa istim kapacitetima uspjelo realizovati Program poticaja za 2011.g. i dug iz 2010.godine u iznosu od 10.337.203,59 KM, dok predviđeni prijenos obaveza u 2012.godinu iznosi 2.808.047,93 KM što predstavlja smanjenje prakse prijenosa obaveza za 268,13 %, odnosno prenose se obaveze manje 3,68 puta u odnosu na 2011.g.

Ministarstvo je preduzelo sve mjere, koje su u njegovoj nadležnosti, kako bi se obezbijedio nadzor i kontrola namjenskog utroška sredstava za podrške. Ministarstvo je usko sarađivalo sa Federalnom upravom za inspekcijske poslove, te je nakon svake obrade zahtjeva za novčane podrške dostavljalo inspekciji spiskove za kontrole.

Pregled kontrola koje su urađene od strane Timova za kontrolu FMPVŠ-a

KONTROLE PO RAZNIM ISPLATAMA ZA 2011.G. IZVRŠENE OD STRANE FMPVŠ-a					
Biljna proizvodnja	Animalna proizvodnja	Investicije	Zadruga	Jednokratne pomoći	Ukupno
25	89	7	18	289	428

Iz navedenih tabela je vidljivo da su Timovi za kontrolu FMPVŠ-a izvršili kontrolu po 428 zahtjeva, od čega je u animalnoj proizvodnji 89 kontrola, u biljnoj proizvodnji 25, po investicijskim programima kontrola izvršena po 7 zahtjeva te kontrola zadruga po 18 zahtjeva.

Timovi za kontrolu FMPVŠ-a izvršili su kontrolu za jednokratne pomoći u poljoprivrednoj proizvodnji po 289 zahtjeva, od čega je 282 zahtjeva uredno, a kod 7 klijenata timovi su utvrdili da se mora izvršiti povrat sredstava.

Po ovoj mjeri potpore, po Planu za kontrole planiran je veći broj kontrola, ali zbog izuzimanja dokumentacije od strane FUP-e iste se nisu mogle uraditi. Stoga smo se obratili FUP-u aktom broj:01-14-1498/12 dana 17.07.2012. u kojem smo ih zamolili da nas obavijeste, ukoliko utvrde zloupotrebe poticaja.

Svi pregledani zahtjevi bili su u skladu sa Programom utroška sredstava „Poticaj za poljoprivredu“ i Pravilnicima za ostvarenje novčanih podrški, izuzev 7 klijenata za jednokratne pomoći koji su izvršili povrat sredstava.

Pregled kontrola koje su urađene od strane Federalne uprave za inspekcijske poslove

KONTROLE PO RAZNIM ISPLATAMA ZA 2011.G. IZVRŠENE OD STRANE FEDERALNE INSPEKCIJE			
Biljna proizvodnja	Animalna proizvodnja	Investicije	Ukupno
3	56	98	157

Federalna uprava za inspekcijske poslove je izvršila 56 kontrola zahtjeva za animalnu proizvodnju, 3 zahtjeva za biljnu proizvodnju i 98 zahtjeva za kapitalna ulaganja iz 2010.g.

Na osnovu zapisnika timova za kontrolu sa terena i kontrole računa klijenata u Upravi za indirektno oporezivanje, Ministarstvo je zatražilo povrat sredstava od 45 klijenata, a do sastavljanja ovog izvještaja sredstva je vratilo 18 klijenata.

Svi prispjeli zahtjevi koji su bili u skladu sa Programom utroška sredstava „Poticaj za poljoprivredu“ i Pravilnicima za ostvarenje novčanih podrški su bili i odobreni.

Ministarstvo je radilo transparentno i blagovremeno informisalo kantonalna ministarstva, nadležna za poslove poljoprivrede o tokovima realizacije transfera za poljoprivredu.

PRIJEDLOZI ZA PREVAZILAŽENJE POSTOJEĆEG STANJA

Aktivnosti nužne za prevazilaženje postojećeg stanja

Zbog jasnoće prikaza potrebnih pravaca djelovanja fokusirat ćemo se na nekoliko ključnih segmenata kojima objektivno možemo poboljšati postojeće stanje i stvoriti pogodan okvir za uspješan razvoj sektora poljoprivrede.

Aktivnosti na državnom nivou

Zbivanja na državnom nivou imaju odlučan uticaj na ambijent u kojem posluju poljoprivredna gazdinstva u BiH a time i u Federaciji BiH. Premda nema mogućnost izravnog uticaja na državni nivo, Federacija BiH treba preko svojih predstavnika u zakonodavnoj i izvršnoj vlasti Bosne i Hercegovine daleko sustavnije uticati na procese koji se tamo odvijaju i pokazati daleko veći stepen odlučnosti u provođenju politike. Posebno je važno jasno definisati politiku Federacije prema realizaciji SSP-a naročito u dijelu koji se odnosi na uspostavu neophodnih institucija na državnom nivou.

Preuzimanje zakonodavstva Evropske unije

Premda je preuzimanje zakonodavstva Evropske unije predviđeno kao prvi korak u procesu približavanja EU za sada još nisu definisani ni prioriteti za preuzimanje. U takvoj situaciji entiteti nastavljaju samostalno donositi zakone i druge propise tako da su oni uglavnom međusobno neusklađeni na što EU redovito daje opetovane preporuke za promjenom postojeće prakse.

Uspostava IPARD strukture u Bosni i Hercegovini

Jedna od ključnih aktivnosti koje EU očekuje od zemalja potencijalnih kandidata je da uspostavi IPA-RD platnu strukturu kako bi nakon dobivanja kandidatskog statusa bila u stanju koristiti sredstva iz EU Instrumenta predpristupne pomoći za ruralni razvoj (IPA RD). Potrebno je napomenuti da su sredstva IPA RD za Republiku Makedoniju oko 16 miliona eura, a za Republiku Hrvatsku 25 miliona eura godišnje. Navedena sredstva uglavnom se koriste za podršku investicijama radi prestrukturisanja poljoprivrednih gazdinstava i prehrambene industrije, ali i za diversifikaciju djelatnosti na ruralnom prostoru, razvoj infrastrukture i očuvanje okoliša.

Platna struktura u skladu sa zahtjevima koje postavlja EU sastoji se od:

- Upravljačkog tijela i
- Agencije za plaćanja u skladu sa IPA RD-om.

Upravljačko tijelo ima zadatak programirati mjere ruralnog razvoja koje će biti predmet podrške u okviru IPA RD, a Agencija za plaćanja treba osigurati prikupljanje i procjenu prispjelih zahtjeva, ugovaranje, kontrolu i plaćanje transfera prema korisnicima.

Premda je poznato da proces uspostave IPA RD platne strukture traje najmanje tri godine, dogovor oko modela prihvatljivog EU i nakon dvije godine razgovora i pregovora između entiteta i BD nije postignut. Naime, zbog toga što Republika Srpska uporno insistira na modelu koji nije prihvatljiv Evropskoj Uniji, nije moguće ostvariti napredak, a svaka izgubljena godina znači da gubimo potencijalnih 40-50 miliona KM iz EU fonda za ruralni razvoj namijenjenih za podršku našim poljoprivrednim gazdinstvima.

Uspostava baza podataka

Već se provode projekti u okviru projekta Poljoprivreda i ruralni razvoj Svjetske banke ali i Instrumenta predpristupne pomoći (IPA) EU a koji imaju za cilj uspostavu baza podataka koje će činiti sastavni dio budućeg Integriranog administrativnog i kontrolnog sistema (IACS) u BiH. Dio aktivnosti provodi se i na entitetskom nivou u što su aktivno uključeni djelatnici Federalnog ministarstva poljoprivrede.

Radi se o važnim bazama podataka kao što su:

- Registar gazdinstava i klijenata,
- Poljoprivredni tržišni informacioni sistem (PTIS),
- Sistem računovodstva na farmama (FADN),
- Informacioni sistem zemljišnih parcela (LPIS),
- registar stoke,
- statistika u skladu sa EU STAT.

Poljoprivredni popis

Preduslov je za dobivanje statusa zemlje kandidata i prema posljednjim informacijama, na državnom Parlamentu je usvojena potrebna zakonska legislativa te će poljoprivredni popis biti izvršen sredinom 2013. godine.

Provedba mape puta za izvoz proizvoda animalnog porijekla u EU

Za uklanjanje zapreka za izvoz proizvoda animalnog porijekla na prostor EU, posebno nakon ulaska Republike Hrvatske u EU, potrebno je jasno razgraničiti ovlasti Ureda za veterinarstvo i Agencije za sigurnost hrane nad higijenskim paketom, te osigurati uspostavu jasnog lanca zapovijedanja nad sistemom nadležnih inspeksijskih službi. Na realizaciji spomenute mape puta pored državnog nivoa trebaju biti aktivno uključeni i svi ostali nivoi vlasti.

Aktivnosti na nivou Federacije BiH

Zbog važnih nadležnosti vezanih za upravljanje prirodnim resursima a time i za poljoprivredu, vrlo važan segment realizacije poljoprivredne politike i obaveza iz SSP-a pripada entitetskom nivou.

Jačanje administrativnih kapaciteta

Uspostava i jačanje neophodnih administrativnih kapaciteta predstavlja ključnu kariku između preuzimanja evropskog zakonodavstva i implementacije principa i metoda Zajedničke poljoprivredne politike EU (CAP) u BiH, a što u konačnici treba omogućiti integrisanje ovog dijela BiH privrede u EU.

Zbog kompleksnosti politika koje pokriva CAP i institucije koje treba uspostaviti u BiH moraju biti prilagođene zadacima koji se pred njih postavljaju. Radi toga ćemo ih predstaviti prema redoslijedu kojim su definisane u okviru CAP-a.

Jačanje institucija za analizu, provođenje i kontrolu poljoprivredne politike

Prije svega misli se na sektore za poljoprivredu u okviru kojih se definiše poljoprivredna politika, politika regulisanja domaćeg poljoprivrednog tržišta, politika upravljanja poljoprivrednim zemljištem, politika ruralnog razvoja i, u javnosti najviše eksponirana, politika novčanih podrški u poljoprivredi. Radi se o potpuno novom pristupu koji preuzima EU praksu o kojoj su znanja u našoj zemlji nedostatna ili uopće ne postoje, pa je pored prijema novih djelatnika potrebno pristupiti njihovoj sustavnoj i stalnoj edukaciji. Pored toga,

potrebno je raditi na usklađivanju sistema vođenja poljoprivredne politike između kantona i Federacije te između entiteta i BD kako bi na kraju imali jedinstveni sistem podrški na prostoru cijele BiH.

Da bi politike bile učinkovito vođene, neophodno je osigurati i stalno praćenje efekata mjera koje su na snazi, vršiti analizu i stalno ih poboljšavati. Za takve poslove potrebni su visoko stručni pojedinci i timovi koji trebaju dobro poznavati EU legislativu, proces strategijskog planiranja i izrade budžeta, ali i metodologiju analitike, monitoringa i evaluacije procesa. Pored navedenog, na nivou Federacije uspostavljeni su ili tek trebaju biti uspostavljeni dijelovi državnih institucija vezanih za Registar gazdinstava i klijenata, FADN, PTIS, LPIS i druge baze podataka važne za funkcionisanje Integrisanog administrativnog i kontrolnog sistema (IACS) koji omogućava kontrolu provođenja i uvid u efekte poljoprivrednih politika. Zadržavanje postojećeg statusa zabrane upošljavanja novih službenika u ovoj oblasti je neodrživo i predstavlja izravnu blokadu cjelokupnog procesa pridruživanja BiH u ovoj oblasti.

Uspostava strukture za plaćanja pogodna za akreditaciju prema IPARD zahtjevima

Imajući u vidu složenu strukturu BiH, predstavnici Evropske komisije (EC) preporučili su izgradnju platne strukture za IPA RD na decentralizovanoj osnovi. To znači da bi na državnom nivou trebalo biti uspostavljeno Upravljačko tijelo i Agencija za plaćanja sa nekoliko centralizovanih funkcija (čemu se opire RS), te sa nekoliko funkcija koje bi bile povjerene entitetskim ministarstvima i odjelu za poljoprivredu BD, a što bi činilo cjeloviti IPA RD sistem plaćanja.

Pored toga, entiteti imaju vlastite grantove za poljoprivredu i ruralni razvoj koje nije moguće kvalitetno implementirati i spriječiti njihovo nenamjensko trošenje ili zlouporabu upravo zbog nedovoljnog broja uposlenih djelatnika. Uz pretpostavku da pojačanom kontrolom uštedimo samo 5 % sredstava federalnog granta za poljoprivredu, uštedeni iznos bi u potpunosti pokrio troškove upošljavanja novih 85 djelatnika što smo ionako dužni učiniti da bi ispunili zahtjeve SSP-a.

Iz navedenih razloga potrebno je što prije preduzeti korake za uspostavu efikasne i potpuno razvijene strukture za plaćanja na nivou Federacije BiH, a koja će biti podobna za proces akreditiranja za potrebe IPA RD-a.

Stvaranje uslova za jednostavan pristup kreditima za poljoprivrednike i preduzetnike sa ruralnih prostora

Poljoprivredni sektor poznat je po manjem koeficijentu obrta i stabilnom ali manjem obimu dobiti u odnosu na ostale privredne sektore. Imajući u vidu i veliku kapitalnu intenzivnost u ovom sektoru, nameće se zaključak da uspješan razvoj poljoprivredne proizvodnje izravno ovisi o raspoloživim sredstvima za kreditiranje. Zbog toga je u okviru EU prakse vrlo razvijen sistem kreditiranja a isto se očekuje i od zemalja potencijalnih kandidata i zemalja kandidata za članstvo u EU.

Analizirajući primjer Republike Hrvatske u korištenju IPA RD sredstava, možemo zaključiti da je oko 80 % projekata finansirano iz sredstava HBOR-a, preostalih 20 % iz sredstava ostalih poslovnih banaka, a niti jedan projekt nije finansiran iz vlastitih sredstava korisnika.

Iz navedenog možemo zaključiti da, ukoliko Bosna i Hercegovina želi ostvariti veći stepen iskorištenja IPA RD sredstava, mora stvoriti ambijent u kojemu su krediti lako dostupni poljoprivrednom proizvođaču.

Razvojna banka Federacije BiH

Prema sadašnjim uslovima i procedurama, sredstva Razvojne banke Federacije BiH nisu dostupna za kreditiranje poljoprivrede, osim rijetkih izuzetaka koje čine velika preduzeća agroindustrijskog kompleksa. Porodična gazdinstva, novootvorena preduzeća i zadruge gotovo da nemaju nikakve mogućnosti za korištenje sredstava RBF-a, dok porodična gazdinstva i obrti koja čine glavninu proizvodnje u sektoru nemaju niti teoretsku mogućnost pristupa njenim kreditima.

Neophodno je pristupiti promjeni zakonskog okvira vezanog za RBF i stvoriti poseban sektor unutar banke namijenjen isključivo za kreditiranje projekata u poljoprivredi. Na taj način, pored ostalog, stvorit će se preduslovi i za kreditiranje IPA RD projekata i uspješno povlačenje sredstava iz EU fonda za ruralni razvoj.

Agencija za garancije u poljoprivredi

Izmjenom Zakona o poljoprivredi („Službene novine Federacije BiH“ broj: 4/10) otvorena je mogućnost za uspostavu Garantnog fonda Federacije BiH. Navedeni fond ima zadatak kataliziranja procesa investiranja u projekte vezane za poljoprivrednu proizvodnju, prehrambeni sektor i ruralni razvoj. Princip djelovanja fonda bazira se na izdavanju jamstava na ime osiguranja cijelog kredita ili dijela kredita koji RBF ili poslovne banke odobravaju poljoprivrednim gazdinstvima.

Nažalost, do danas Garantni fond nije uspostavljen unatoč tome što poljoprivredni sektor zbog tehnološke zaostalosti ali i novih mogućnosti koji pruža otvaranje inostranog tržišta vapi za investicionim sredstvima.

Poslovne banke

Dosadašnja praksa pokazuje da se poslovne banke, premda u svojim portfeljima raspolažu sredstvima za kreditiranje investicija, uglavnom drže po strani sa obzirom na finansiranje projekata u oblasti poljoprivrede. Rezultat je to prije svega nesređenog ambijenta u kojem posluju privredni subjekti koji se bave poljoprivrednom proizvodnjom, ali i izostankom sistema koji bi podržao investiranje i smanjio stepen rizika. Zbog toga ponovno spominjemo važnost sistema za davanje garancija čime bi poljoprivredni sektor postao zanimljiv klijent poslovnim bankama.

Također treba poraditi na uvođenju modela izravnog državnog subvencionisanja kamata kod poslovne banke koja je dodijelila kredit klijentima za projekte u poljoprivredi. Na taj način bi bila povećana sigurnost naplate dospjelih kamata, a istovremeno smanjio rizik poslovnih banaka.

Kombinacijom sistema Garantnog fonda sa izravnim subvencionisanjem kamata značajno bi bio smanjen rizik za investiranje u poljoprivredni sektor, što bi rezultiralo smanjenjem kamatnih stopa, vratilo povjerenje banaka i konačno značajno povećalo obim investicija u sektoru sa svim pozitivnim efektima koje za sobom povlače investicioni ciklus.

Uspostava savjetodavne stručne službe

Poljoprivredna savjetodavna stručna služba danas postoji u svim evropskim i većini ostalih zemalja svijeta. Na prostoru RS-a također postoji savjetodavna služba dok jedino Federacija BiH nema savjetodavne službe. Navedena služba je važna prije svega zbog transfera najnovijih znanja u praksu, ali i zbog brojnih drugih važnih poslova. Naime, savjetodavna služba je izvanredan kanal za upoznavanje proizvođača sa mjerama poljoprivredne politike te mogućnostima i obavezama koje sa sobom donosi proces EU integracija. Ona predstavlja osnov aktivnostima vezanim za uspostavu PTIS-a i FADN-a , te

pomaže poljoprivrednicima pri pripremi projekata za investicije, podrške projektima ruralnog razvoja i drugim važnim poslovima iz oblasti.

Zapravo, bez kvalitetne savjetodavne službe teško je zamisliti uspješnu provedbu svih aktivnosti vezanih za transformaciju sektora. Naročito ističemo primjer Republike Srbije koja u svojoj savjetodavnoj službi ima uposleno preko 2.500 agronoma.

Učinkovite inspeksijske službe

Proporcionalno sa rastom obima zakonodavstva ali i izdvajanja javnih sredstava u oblasti poljoprivrede raste i potreba za jačanjem inspeksijskog nadzora. Cilj inspeksijskog nadzora je osigurati praktičnu primjenu donesenih propisa inače će oni ostati samo mrtvo slovo na papiru, a proces približavanja EU neće biti kvalitetno proveden. Budući da ovo nije oblast u nadležnosti Federalnog ministarstva poljoprivrede spomenut je samo usputno kako bi se naglasila točnost ispravnog rada inspeksijskih službi.

Efektivna istraživanja u poljoprivredi

Poljoprivredna proizvodnja obuhvaća vrlo raznoliku i široku lepezu proizvodnji, počevši od povrtarske, preko voćarske, raznih vrsta stočarske i ratarske proizvodnje do specifičnih vrsta proizvodnji poput ribogojstva, pčelarstva, proizvodnje gljiva i sl. Također, svjesni brojnih vanjskih čimbenika koji produciraju dinamiku stalnih promjena okruženja, kontinuisano usavršavanje proizvodnih tehnologija, varijabilnost proizvodnih osobina biljaka i životinja, izloženost bolestima i štetnicima i neizostavnog uticaja na okoliš, nužno je spoznati potrebu za stalnim istraživanjima u poljoprivredi.

Kako CAP upravlja samo osnovnim polugama poljoprivredne politike, veliki dio nadležnosti ipak ostaje u ingerencijama lokalne uprave. Da bi sistem uspješno funkcionisao, svaka zemlja članica odgovorna je za istraživanje okruženja i pronalaženje najboljih rješenja za uspješno uklapanje u zajedničku poljoprivrednu politiku ali i sve druge aspekte života unutar Zajednice.

Kako su znanja potrebna za istraživanje često vrlo specifična i traže visok nivo stručnosti, postoji potreba za uključivanje u proces istraživanja specijalizovanih naučnih i stručnih institucija (fakulteti, zavodi, laboratorije) koji će proces istraživanja provoditi na visokom nivou kvaliteta i u skladu sa najnovijim metodama i modelima koji se primjenjuju u svijetu.

Grantovi za poljoprivredu i ruralni razvoj

Potrebno je odmah na početku razbiti famu oko toga da su izdvajanja za poljoprivredu trošak budžeta jednak socijalnim i drugim davanjima. Naime, novac izdvojen za podrške poljoprivredi izravno se ulaže u proizvodnju i investicije. Time se podupire rast domaće poljoprivredne proizvodnje a novac ostaje u opticaju na domaćem tržištu te dolazi do njegove multiplikacije. Poznato je da se dodana vrijednost od 1 KM stvorena na domaćem tržištu kroz proces multiplikacije u prosjeku pretvara u 4-5 KM što izravno povećava BDP za navedeni iznos. Ukoliko se taj novac zbog kupovine uvozne robe „izveze“ u inostranstvo proces multiplikacije se odvija u nekoj drugoj zemlji i dovodi po povećanja njenog a ne domaćeg BDP-a.

Pored toga postoje pozitivni efekti u vidu rasta konkurentnosti, povećanja upošljavanja, razvoja ruralnih područja, povećanja budžetskih primitaka zbog naplate poreza, rasta kvaliteta i sigurnosti proizvoda, stvaranja pretpostavki za izvoz itd., Iz navedenih razloga u strategijama gotovo svih zemalja okruženja, povećanje podrške domaćoj poljoprivrednoj proizvodnji je jedan od glavnih strategijskih ciljeva.

Primjer:

Podrška za tov junadi

Iznos podrške je 300 KM/grlu, a vrijednost utovljenog grla je oko 2.000,00 KM. Samo po osnovu naplate PDV-a država će u budžet vratiti iznos od oko 340,00 KM što je više nego što je izdvojila za podršku.

Kada se takvo june pretvori u meso dobije se dodana vrijednost od novih 2.000,00 KM. na osnovu čega budžet ostvaruje dodatnih 340,00 KM po osnovi PDV-a. Ako isto meso ide u daljnju preradu ponovo se stvara dodana vrijednost i time mogućnost povećanja uplata poreza.

Važno je napomenuti da je u tom procesu uposlen ne samo primarni proizvođač nego i dobavljač sirovina i repromaterijala, veterinarska služba, prateće industrijske djelatnosti, trgovina i prerađivačka industrija što sve učestvuje u spomenutom procesu multiplikacije. Već u uvodnom dijelu prikazana je usporedba izdvajanja javnih sredstava za podrške poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH i nekim od zemalja iz bližeg okruženja, te je konstatovano da je postojeće stanje potrebno iz korijena mijenjati.

Do istog zaključka došla je i Srednjoročna strategija poljoprivrednog sektora u Federaciji BiH koja je predviđjela izdvajanje od minimalno 6 % Budžeta Federacije BiH za podrške poljoprivrednom sektoru. To bi u sadašnjem obimu Budžeta trebalo biti izdvajanje od minimalno 115.000.000,00 KM, a što predstavlja donju granicu održivog rasta poljoprivrednog sektora.

Međutim, potrebno je cjelokupnu situaciju promatrati znatno šire odnosno sa nivoa BiH kao zemlje koja se nalazi u procesu pristupanja EU. Naime, polazna platforma za pregovore o budućim izdvajanjima iz EU fondova izravno ovise o sredstvima koja se u zemlji kandidatu izdvajaju za podrške poljoprivredi tokom pristupnog perioda. Tako je npr. Republika Slovenija ispregovarala podršku od oko 320 eura/ha a Poljska samo 150 eura/ha premda su istovremeno postale članice EU-a.

Iz navedenih razloga potrebno je započeti sa sustavnim promišljanjem podrški poljoprivredi i ruralnom razvoju, ne samo radi stavljanja u ravnopravan položaj sa konkurentima iz inostranstva i pokretanja snažnog investicionog ciklusa nego i radi osnaživanja pozicije za pregovore sa EU.

U skladu sa tim, u tablici su predložena izdvajanja javnih sredstava za podrške poljoprivrednom sektoru na nivou BiH i Federacije BiH sa pretpostavkom ulaska u EU početkom 2021. godine i godišnjim povlačenjem iz EU fondova od 350 do 500 miliona eura.

Minimalno potrebna izdvajanja javnih sredstava za podršku poljoprivrednom sektoru u BiH periodu 2013.-2020. godina u milionima km

GODINA	BOSNA I HERCEGOVINA	FEDERACIJA BIH
	Opcija I	Opcija I
2013-	320	147
2014.	350	161
2015.	410	189
2016.	485	223
2017.	590	271
2018.	840	386
2019.	950	437
2020.	1.004	462

Kod određivanja godišnjeg iznosa koji bi nakon ulaska u EU bio rezervisan, u EU garantnom fondu i EU fondu za ruralni razvoj imali smo u vidu iznos sredstava koji je u pregovorima sa EU ispregovarala Republika Hrvatska, a on iznosi 706 miliona Eura.

Budući da Bosna i Hercegovina raspolaže sa približno jednakim apsorpcijskim mogućnostima kao i Republika Hrvatska jer raspolože tek neznatno manjim poljoprivrednim površinama i brojem poljoprivrednih gazdinstava, objektivno je moguće sa EU ispregovarati iznos između 350 i 700 miliona Eura.

Jedini uslov koji je prethodno potrebno ispuniti je da izdvajanja javnih sredstava u BiH za sektor poljoprivrede budu na potrebnom nivou.

Važno je napomenuti da se jednom osigurana sredstva iz EU fondova nakon ulaska u članstvo rezervišu u gotovo istom iznosu svake naredne godine.

Promatrajući dinamiku izdvajanja iz budžeta Federacije BiH i uspoređujući ih sa izdvajanjima Republike Makedonije, koja joj je približno jednaka po raspoloživim zemljišnim resursima i broju stanovnika, uočavamo da će tek u 2017. godini biti dostignuta sadašnja makedonska godišnja ulaganja.